POHJATUULI

Ken on orja ihmisille,
hän on orja itsellensä.
Ken on orja itsellensä,
hän on kohtalonsa orja,
kurjempi kuin kurjin koira.
Vaan ken jylhän jumalan orja,
hän on herra ihmisien,
sekä itsensä ylinnä.

Joel Lehtonen

18–19 **1934**

MARRASKUU

POHJATUULI

Toimisto:
Helsinki . Aleksanterinkatu 19 . Puh. 32 510

Lehti ilmestyy joka kuukauden 15 ja viimeinen päivä.
Tilaushinnat 1/1 vk. 48:–, 1/2 30:–, 1/4 20:–, ulkomaille 75:–.
Irtonumerot 4:–. Ilmoitushinnat 1/1 sivu 1000:–, 1/2 550:–,
1/4 350:–, 1/8 200:–.

Taloudenhoitaja tavattavissa joka päivä klo 12—13,30
toimistossa.

24. 11. 1934

S I S Ä L T Ö

Numerossa arvostellut kirjat:

Arvi Järventaus: »Ja eläinten henki oli rattaissa.»
Toivo Pekkanen: »Kauppiaiden lapset.»
Unto Karri: »Mirja ja Markus.»
Lempi Jääskeläinen: »Nunna.»
Etsu Inagagi Sugimoto: »Blomma i ny jord.»
Aaro Murros: »Ehkä me vielä jaksamme nousta.»
Saara Rampanen: »Jääkärien matkassa itärintamalla.»
Ernest Dimnet: »Mitä varten elät?»
Olga Knopf: »Konsten att vara kvinna.»
Aleksanteri Michailovitsh: »Venäjän suuriruhtinaana.»
» » »Storfurste trots allt.»

POHJATUULEN

seuraava numero ilmestyy laajana joulunumerona joulukuun 15 p.

POHJATULI

DEMOKRATIA JA DIKTATUURI.

EINO MIKKOLA.

»Ei kukaan ole korvaamaton». Tämä pessimistissävyinen tunnustus on yksi noita demokraattisen massa-ajattelun tuotteita, jotka syväänjuurtuneina asuvat yhä tämänpäivän ihmisen sielussa. Humaaniselta näyttävän samanlaisten ihmisoikeuksien periaatteen pohjalta on kasvanut *tasa-arvoisuuden* käsitys, joka määrittelee ihmisyksilöjen laadun ja siihen perustuvan arvon. Tältä ihanteellisuuden sovellutukselta olisi oikeastaan kokonaan evättävä kvalitatiivisuus, koskapa se itse asiassa merkitsee kvaliteetin, laadun kieltämistä sekä samalla ihmisarvon kieltämistä, mikäli viimemainitulla tarkoitetaan jotakin muuta kuin pelkästään lajin, homo sapiens'in elämänoikeuksien myöntämistä. Yksilön merkitys ihmiselämässä on tällöin määriteltävä täsmälleen samaksi kuin jonkun toisen yksilön, toisin sanoen *yksilöstä* on tullut *yksikkö*. Tältä tasamittaisuuden pohjalta on johduttu seuraavaan päätelmään: *Koska kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, on kaikkien oltava yhtä suuressa määrin osallisia sekä vallasta että vallankäytöstä.*

Antiikki ei tuntenut tasa-arvoisuuden käsitettä, vasta myöhäisen ajan vähäveriset stoalaiset alkoivat puhaltaa ilmaa ihmisarvon saippuakuplaan. Heidän ajatussuuntansa pysyi kuitenkin vuosisadat vain arvottomana teoreettisena mietiskelynä, yhteiskunnallinen ja valtiollinen elämä kulkivat omaa rataansa kysymättä, miten »ihmisarvolle» sopiva ja sitä vastaava tasa-arvoisuus saavutettaisiin. Vasta *Rousseau*, tuo mitä kehittymättömimmän ajatusmaailman omaava nerokas luonnonlapsi toi sen uudestaan esiin romantikon sokealla uskolla ja olosuhteet johtivat asiat niin, että Ranskan suuri vallankumous tuli ja piirsi lippuunsa sanat: *veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus.* Ihanteellisia käsitteitä, mutta saippuakuplia, kun aatteiden pilvimaailmasta astutaan alas reaalisen elämän todellisuuteen.

Ranskan vallankumousta seurasi toista vuosisataa kestävä aika, jolloin edellämainittuja saippuakuplia kannateltiin ilmassa kaikkien nähtävänä. Kansat uskoivat, yksilöt uskoivat, katseet olivat suunnatut ihaniin kuviin, joita niiden pintaan heijastui. Kunnes maailmansota tuli, sen mukana taloudelliset ja henkiset vaikeudet ja — kauniit kuvat hävisivät. Tunto ihmisarvosta hävisi juoksuhautoihin. Astui esiin epädemokraattinen käsite: *voima.*

Missä piilivät syyt, jotka sokaisivat viisaittenkin silmät harhanäkyihin uskomaan? Ennenkaikkea oli vaikuttamassa se, että kukaan ei ollut osoittanut, mitä reaalinen ihmisarvo todellisuudessa on. Kärsivät ihmisjoukot, joita alemmuudesta ja elämän moninaisista vaikeuksista voimansa imevä katkeruus painoi, tarvitsivat jonkin kestävän arvontunnon tuekseen elämän taistelussa. Sitä kaipasivat ennenkaikkea kansojen pohjakerrokset, jotka suurteollisuus oli painanut koneitten orjuuteen. Länsimaisen ihmisen on vaikea päästä niille lähteille, joista uskonnollinen kokemus ammentaa voimaa. Niin astui *absoluuttisen ihmisarvon* ajatus uskon tilalle, siitä tuli varma, vastaansanomaton totuus, jota auttoivat voittoon väärät, yksipuoliset käsitykset »etuoikeuksista», niistä seikoista, jotka asettavat elämässä toisen ihmisen toisen edelle. Niinpä on kautta vuosisatojen ollut vallalla luulo, että *syntyperä* määrää ihmisarvon — ajatus, jossa on yhtä paljon totta kuin erehdystä. Amerikkalainen ajatustapa — valitettavasti suu-

Eino Mikkola, vastaava toimittaja.
Wecksellintie 8, puhelin 38220. Tavat. kotonaan 17—19, tiistaisin ja perjantaisin 19,30—21.
Erkki Rantalainen
Toimitussihteeri, Aleksanterinkatu 19, puh. 32510.
I. M. Varoma, taloudenhoitaja.
Toimistossa 12—13,30.
Toimisto: Aleksanterinkatu 19 A, puh. 32510.
Avoinna 12—3.

ressa määrin myös eurooppalainen — näkee *rahassa* arvon ratkaisun. Monelle merkitsee opillinen saavutus elämäntulosta, suurin osa tyytyy tekemään erotuksen vain »sivistyneen» ja »sivistymättömän», »säätyläisten» ja »kansan» välillä, käyttääksemme viime vuosisadan rakastamaa käsiteasettelua.

Totuus tässäkään asiassa ei ole mikään keskiarvo, keskitie eri mahdollisuuksien välillä, vaan korkeampi ykseys, joka sulkee sisäänsä kaikki eriasteiset tekijät. Uskallamme väittää, että kaikki edellämainitut arvoperusteet — syntyperä, sääty ja yhteiskunnallinen asema, varallisuus ja sen käyttämisen taito, synnynnäinen ja sen pohjalla kehitetty lahjakkuus, tahdon aktiviteetti ja tunteen voima, fyysillinen kunto ja ihmisen ulkonainen olemus — ovat tekijöinä määrättäessä yksilön ihmisarvoa. Mutta vain tekijöinä, yksilön arvon määrää näitten *resultantti*. Ei kuitenkaan niitten summa, vaan tulos, joka eroaa tekijöistään yhtä paljon kuin kemiallinen yhdistys eroaa sitä muodostavista alkuaineista. Tai toista kuvaa käyttääksemme: vihreä on täysin määrätty, omalaatuinen väri ja kuitenkin se on syntynyt sinisestä ja keltaisesta. — Tämä eri tekijöitten resultantti — sitä voisimme kutsua persoonallisuudeksi sanan laajimmassa merkityksessä — määrää *ihmisarvon*.

Yhtä vaikea kuin on käsitteellisesti selvittää sitä voimaa, mikä rautapalasta tekee magneetin, yhtä vaikea on selvittää sitä, mikä edellämainitun persoonallisuussynteesin aikaansaa ja mitä se olemukseltaan on. Viimemainitun kysymyksen suljemme kokonaan pois varsinaisen ajattelumme piiristä, viittaamme vain siihen, että se on eräänlainen jännitystila, voimakokoomus, joka toimii kokonaisuutena ja kokonaisuuden hyväksi. Mutta sitä paitsi se elää ja vaikuttaa suhteessa muihin kokonaisuuksiin, yhteisöihin, ja tätä suhdetta on tarkattava yksilön ihmisarvoa määrättäessä. Persoonallisuussynteesistä näet riippuu, millainen arvohierarkia eri yhteisöjen välillä vallitsee. Nimenomaan on tehostettava sitä, ettei tämä arvohierarkia ole itsenäinen ihmisarvoa määräävä tekijä, vaan että se on persoonallisuuden synteesin ilmaisu.

Mitään absoluuttista ihmisarvoa ei ole siis olemassa, ihmisarvo vaihtelee pienestä suureen, se on yhtä moninainen ja asteiltaan rikas kuin elämä itse. Tämä tulos riistää tasa-arvoisuudelta olemassaolon ja samalla demokratialta sen pohjan ja oikeutuksen. On väitetty, että demokratia perustuisi individualismiin. Tällöin on viimemainitussa nähty vain sen sanoisinko anarkistinen puoli, eikä ole huomattu, että vain moniasteinen *kuri*, itsekurista alkaen, voi taata inhimillisen nousun. Individualismin ihanteen toteuttaa sellainen valtiojärjestelmä, jonka pyrkimyksenä on asettaa yksilö juuri sille paikalle ja niihin tehtäviin, joihin hänen arvonsa hänet oikeuttaa.

Tärkein seikka, joka takaa määrätyn tehtävän suoritetuksi tulemisen parhaalla mahdollisella tavalla, on tekijän *vastuuntunto*. Demokraattisissa systeemeissä parlamentaarisine edustuslaitoksineen jakautuu edesvastuu niin laajalle alueelle, että sitä tosiasiassa ei ole olemassa. Jokainen tuntee edustavansa toisen tahtoa, jolle hän voi vyöryttää vastuun. Kansat, suuret massat, valitsijajoukot eivät tiedä, mitä he tahtovat, vielä vähemmän sitä, mitä heidän tulisi tahtoa. Aina on olemassa vain harvoja yksilöitä, jotka ymmärtävät kansakokonaisuuden parhaan. Näillä ei demokraattisessa valtiossa ole mitään mahdollisuutta päästä vaikuttamaan. Tämä yksinkertaisesti siitä syystä, että heillä aniharvoin on ominaisuuksia, jotka tehoavat valitsijajoukkoihin. Omaten henkisen suoruuden eivät he myöskään halua vedota etunäkökohtiin, jotka lopuksi kaiken ratkaisevat, milloin ei vastuu siitä estä. Niin onkin, että ainoa, joka on tyytyväinen demokratiaan, on rahavalta. Kaikissa muissa valtiosysteemeissä ovat sen mahdollisuudet rajoitetut, demokraattis-parlamentaarisissa maissa voi se määrätä kaikissa ratkaisuissa. Tästä syystä tulee kansainvälinen pääoma viimeiseen asti puolustamaan demokratiaa ja sen ilmenemismuotoa, parlamentarismia.

Toisaalta demokraattisen valtiomuodon paikallaanpysyvän mekaanisuuden tuhoava vaikutus elämään, toisaalta ihmiselle luonnollinen halu saada toteuttaa tarkoitustaan, tehdä työtä elävän, vastuuntuntoisen persoonallisuuden johdolla, on vienyt *johtajaperiaatteen* sovelluttamiseen valtioelämään. Ei ole olemassa yhtään liikelaitosta tai virastoa, jolle johtajaperiaate olisi tuntematon, mutta siitä huolimatta on kauhistuttu puhetta *valtiodiktatuurista*, jota johtajaperiaatteen soveltaminen valtioelämään tulee merkitsemään.

Johtajaperiaate merkitsee vastuun asettamista ratkaisevalle sijalle ihmisen ja kansan toiminnassa. Sen mukaan on määrätyllä yksilöllä ratkaisuvalta tarkoin määritellyllä alueella, mutta myöskin senmukainen vastuu. On väitetty diktatuurin merkitsevän absolutismia, rajatonta yksinvaltaa, »valtio olen minä»-periaatetta. Tämä on johtajaperiaatteen täydellistä väärinkäsittämistä. Diktatuurilla tarkoitetaan nykyään aivan samaa kuin muinaisessa Roomassa. Siellä se tuli kysymykseen silloin kun oli suoritettava joku tärkeä tehtävä, tavallisimmin vietävä sota päätökseen (»dictator rei gerendae causa»). Ei kukaan roomalainen olisi tässä nähnyt edes väliaikaista palaamista kuninkuuteen. Sitä, että oli kysymys vain

Kirje isälle.

Odotat, isä, odotat siellä, missä
totuuden silmät ain' ovat nähtävissä,
odotat poikaas turhuus- poluilta pois.
Hetkinen, isä, hetkinen kiirastulta,
etsikkoaikaa: ehkäpä vielä kulta
huuhtojan kulhoon kuonasta nousta vois.
Käskysi kuulen, ymmärrän käskyäsi.
Vielä on heikko liiaksi poikasi käsi,
liiaksi suuri rakkaus elämään.
Odota, isä, hetkeksi vielä jään.

HEIKKI ASUNTA.

Kaipaus.

Olet välkettä vetten väräjävää,
olet huikaisu aavojen lunten.
Olet taivasta tähtinä kimmeltävää,
olet uskoa arkain unten.
Olet retkiä lapsuusrantojen,
mi täyttävät sulolla sydämen.
olet tuoksua kukkatarhain.

Olet latua, ujoa aristavaa,
joka johtaa salojen kyliin.
Olet ruskoa mailleen valahtavaa,
joen juoksua merien syliin.
Olet ihmisitkujen ihanuus,
olet iäti sama ja aina uus,
olet yhtymys toden ja harhain.

ARVI KUJALA.

Laulu kotikunnaille.

Siellä on kaikki rakasta, tuttua mulle,
vainiot, pellot ja kukkivat apilamaat.
Siellä on kaikki, siskoni, armasta sulle,
kotimme kartano, vihreät koivikkohaat.

Sinne kun palaan takaisin vuosien takaa,
hellästi vastaani hymyää porraspuu.
Sinne kun saavun rauha on otsalla vakaa,
hartaus suuri mun ylleni avartuu,

Kotimme rakkain ja kallein paikka on meille.
Kodille pyhitän hiljaisen lauluni tään.
Vaikkakin kuljemme maailman turuille, teille,
kyynelin kotia armasta muistamaan jään.

ERKKI VUORELA.

---

vallankäytöstä, osoittaa selvästi m.m. se, että arvalla määrättiin, kumpi konsuleista toimittaisi diktaattorin valinnan. Diktaattorin tuli heti itsestään erota, kun tehtävä oli suoritettu. Näinollen merkitsi diktatuuri Roomassa rajatonta valtuuttamista, mutta vain *valtuuttamista* määrättyyn tehtävään, ja sitä merkitsee se myöskin tänäpäivänä. Se, joka antaa valtuutuksen, on juuri kansa. *Täten tulee diktatuuri merkitsemään oikeinta ja rehellisintä kansanvaltaa. Valia* on edelleen kansalla, vain *vallankäyttö* on luovutettu määrätylle henkilölle, joka on siitä rajattomassa vastuussa. Ei tietysti niin, että kuka tahansa olisi oikeutettu hänen tekemisiään ja tekemättäjättämisiään arvostelemaan, vaan siten, että hänen tekonsa tulokset joko hyväksyvät tai tuomitsevat hänet. Se, joka kansalta korkeimman valtuutuksen saa, on sitä ennen paljastanut sille rintansa ja on valmis sen minä hetkenä tahansa uudestaan tekemään.

Se sosiaalinen yhteisö, jonka palvelukseen diktaattori on keskittänyt voimansa, on valtio tai kansa. On pitkä matka pienimmästä sosiaalisesta piiristä, perheestä, niihin, mutta arvohierarkia jatkuu valtiosta ja kansasta edelleen, ja riippuu diktaattorin persoonallisesta ihmisarvosta — jonka tekijöitä olemme aikaisemmin käsitelleet — missä määrin hän voi suunnata toimintansa *ylivaltiollisten, ylikansallisten* arvojen hyväksi. Sillä samoinkuin luonto, sekä epäorgaaninen että orgaaninen, ei ole mitään muuta kuin ääretön arvojen hierarkinen järjestelmä, samoin on sekä ihminen yksilönä että ihmisyhteisö suhteessa arvosysteemiin, jonka mahdollisuudet kehittää uusia arvoja ovat rajattomat.

Näin on demokratiallakin — niin väärille perusteille kuin se rakentuikin — ollut osansa uusien arvojen esiintuojana. Työntäen syrjään eräitä yli aikansa eläneitä valtiomuotoja on se antaessaan rahalle täydet vapaudet edistänyt vapaan kilpailun kautta teollista kehitystä. Mutta sen ansiot ovat takanapäin, se on tyhjentänyt mahdollisen arvovarauksensa ja saa nyt väistyä uuden, tulevan tieltä, joka puolestaan saa aikansa elettyään luovuttaa paikkansa jollekin sitä korkeammalle valtiomuodostelmalle.

Ovatko ideaalit ja uskot oikeutettuja.

Erkki Rantalainen.

On omituista, tukahduttavaa, mahdotonta ajatella, ettei ihminen voisi, eipä edes olisi oikeutettu etsimään itselleen totuutta mistään todistamattomasta, mistään »hyödyttömästä». Tunnemmehan näet liiankin hyvin väitteet, ettei ole olemassa muuta kuin silmäimme näkemä, korvaimme kuulema maailma. Tunnemme myös aikamme virtaukset vain aineellisesti elämäämme hyödyttävään. Vai eivätkö miljoonat suut huuda arvojen olemattomuutta tai miljoonat aivot ivaten julista itsepetokseksi jokaista uskoa aineen valtaa korkeampiin lakeihin? Vai mitä vastaisi joku tieteemme papeista vaikkapa jollekin muinaisista suuruskontojen perustajista? Vastaisi: tunnemme realiteetit, tunnemme aineen vallan, emme huoli muusta, muu on harhaa. Mutta mitä ovat nuo aikamme yleisesti hyväksytyt realiteetit ja mitä aineen valta? Kaikki vain sitä ahdistusta, niitä musertavia lakeja, jotka tuottavat yhteiskunnallemme yllätyksiä, niitä, jotka riistävät leivän köyhältä, elinpäivät kuninkailta, vallan epävarmaksi vallanpitäjiltä — ja vihdoin totuudet muuttuviksi niiden kiivaimmilta julistajilta. Vain kaiken hätä ja tuhonalaisuus, kuumeinen taistelu kaikkein arkipäiväisimmistä asioista rakentaa ne niin huumaavina ja sokaisevina eteemme. Mitä teemme? Uhrautuvimmat — tai mikspä ei — itsekkäimmät meistä etsivät taika-avainta, joka vääntäisi lukot auki selkeyden ja vapahduksen maailmoihin. Taika-avainta ei löydy. Mutta siihen ovat jokaisessa maassa taistelevat. Vastustaja, vastakaina köyhinä aikoina köyhät ja heikot sielut uskoneet. Taika-avaimiamme nimitämme me metoodeiksi. Metoodit takaavat meille totuudet, metoodit kohottavat uskon ahdingosta poispääsyyn ja määräävät katsomuksemme. Vai eikö tieteemme arvostelma siitä, mikä on totuutta ole juuri metoodiin uskoa. Tai eikö jokainen poliittinen kannanottomme tai sosiaalinen katsomuksemme ole kysymystä juuri metoodista: muodosta, joka on oikein ja keinoista, miten siihen päästäisiin. Näistähän aikamme ihmiset jokaisessa maassa taistelevat. Vastustaja vastakkaisen metoodin kannattaja on suistettava maahan, on hävitettävä. Tämäkö rakentaa realitetteja? Ei, se on vain itse reaalista ja juuri tuon reaalisuuden tuntee jokainen meistä. Sehän nykyisessä eurooppalaisessa kulttuurissa on leimaavin ja helpoimmin tajuttava elämä. Mutta emmehän sentähden, että se niin konkreettisen väkevästi vie huomion puoleensa, voi vaatia kaiken muuhun uskon ja arvona pidetyn kuolemaa. Olipa harhaa tai totta jollekin meistä hengen ja ideaalien maailma, sittenkin on nyt ja aina ollut yksilöjä, jotka löytävät pahan juuret, ei kehnoissa yhteiskunnallisissa ja valtiollisissa muodoissa, vaan ihmisyksilöiden pahuudessa. Jonkin kokoonpanon metoodi voi tietysti olla huutavan kehno. Mutta ehkä se ilman ihmisyksilöiden kehnoutta olisi sekin pakoitettu kantamaan hyviä hedelmiä. Emme me tarvitse lopultakaan muuta kuin syvemmän elämän tarkoituksen löytämistä kukin itsellemme, emme muuta kuin uskoa juuri *yksilöä* velvoittaviin ideaaleihin, uskoa hengen valtaan aineen yli.

Kaiken soiaalisen kurjuuden syyt elämässä ovat aina valtaa käyttävien yksilöjen kehnoudessa — tai ehkä siinäkin jos ei yhteisössä kenelläkään ole valtaa toisia runsaammin. Mutta tiedämmehän historiasta tarkoin, kuinka yksilöjen alhaisuudessa ihanteellisinkin yksinvalta voi suistua raaimmaksi hirmuvallaksi, ihmisyyden maahan tallaajaksi ja toisaalta, kuinka jaloin yhteisvalta sortuu inhoittavimman anarkismin näyttämöksi. Eikä meidän tarvitse silmätä niin kauaksi historiaankaan. Löydämme monen muotoisia esimerkkejä kyllin lähempääkin. Muistakaammepa vaikka Saksaa puolisentoista vuotta sitten — Pääasia tässä nyt on todeta vain ettei ainoakaan muoto tai metoodi takaa ihmisille arvollisinta elämää, ellei se ole ihmisyksilöissä itsessään. Tässä juuri näyttäytyy ideaalien ja uskojen valta ihmiselämään, ilman niitä on kaikki samaa massaa, kaikki me vain ihmislajin, älyltään hyvin kehittyneen eläimen edustajia. Ideaalit ja uskot luovat ihmisen, luovat hänestä, omasta olemuksestaan ja sen korkeimmista toteuttamismuodoista tietoisen persoonallisuuden. Niiden olemassaolopakko on, »pragmatistinen» totuus. Ja jos jossain erehdymmekin pitämään totuutena sitä, mikä on harhaa, ei se ole kaikkein vaarallisinta. Vaarallisinta on, jos kieltäydymme tunnustamasta valheeksi sitä, mikä voidaan valheeksi osoittaa. Ei syyttä sanonut Kierkegaardkaan: »Voi joutua petetyksi uskomalla sellaista, mikä ei ole totta, mutta voi tulla petetyksi myöskin siten, ettei usko sitä, mikä on totta». On näet kaikkein epävarminta luulla oikeimmassa olevaksi ja lähimmäksi totuutta päässeeksi ihmistä, joka uskoo vähimmän tai joka ei tunne ainoaakaan totuutta. Eikä suinkaan korkeinta ole se, jos kielletään totuudet, joiden uskottuna olon ainoana esteenä on ,ettei niitä jonkin määrätyn, vaikkapa tieteellisen metoodin mukaan voida todistaa oikeiksi. Mutta uskoja ei voida kumota ilman niiden totuutta korkeampaa totuutta.

(Jatk. siv. 295).

JOEL LEHTONEN.

Vähäisen ajan sisällä on kuolema tehnyt säälimätöntä tuhoaan suomalaiselle kulttuurille. Merkitseviä tiedemiehiä, taiteilijoita ja kirjailijoita on siirtynyt pois.

Viimeinen masentava uutinen tiistaina marrask. 20 p:nä kertoo Joel Lehtosen, suuren kertojan ja taiteilijan, kuolemasta.

Joel Lehtosen taiteilijapersoonallisuus on harvinaisen erikoislaatuinen: romanttisen värikäs ja utuinen toisaalta ja realistisen voimakas humoristi ja kirpeän satiirinen toisaalta ja kuitenkin ilmenee hänen taiteessaan äärettömän ehjä ja keskittynyt persoonallisuus.

Joel Lehtonen syntyi Sääminigissä marrask. 27 p:nä 1881. Ylioppilaaksi tulonsa jälkeen toimi hän jonkun aikaa sanomalehtialalla, mutta antautui sitten kirjailijan tehtäviin, joille uskollisena hän pysyi koko ikänsä.

Tuotantonsa alkoi Joel Lehtonen harvinaisen yllätyksellisesti julkaisemalla samanaikaisesti kaksi teosta »Paholaisen viulu» ja »Perm» (1904). Varsinkin ensinmainittu herätti huomiota väkevällä ja yksilöllisellä romanttisuudellaan. Nuoren kirjailijan taiteellinen intohimo ja ehdottomuus näkyi selvästi jo silloin, ja erittäin kauniiseen tulokseen puhkesi se pari vuotta myöhemmin ilmestyneessä romaanissa »Mataleena», joka on yksi kirjallisuutemme lyyrillisimpiä ja hehkuvimpia suorasanaisia runoelmia.

Tämän »kiihko»-kautensa vaiheessa joutuu kirjailija ulkomaille ja näyttää oppivan tarkastelemaan elämää jälleen uudella tavalla. Hänen seuraava tuotantonsa on jo huomattavasti syvempää ja vakavampaa. Muutamien romaanien ohessa julkaisee hän m.m. pari runokokoelmaa »Markkinoilla» ja »Munkkikammio».

Tämän jälkeen tapahtuu Joel Lehtosen kirjailijakehityksessä merkitsevä muuttuminen: hän siirtyy romantiikasta melkein äärimmäiseen realismiin. Ja tämän vaiheen korkein saavutus on »Putkinotko», joka on samalla Lehtosen koko tuotannon ehein ja vahvin teos. »Putkinotko» ei ole vähimmässäkään määrässä karkea, vaikka se saattaa niinkin vaikuttaa. Tämä ihmeen todellinen kuvaus rahvaan syrjäisimmistä on äärettömän lämmin ja taiteilijan syvästi elämä. Lehtosen henkilökuvissa on silmäänpistävää se, että hän melkein kasaamalla kasaa kuvattaviinsa aivan yliluonnollisen määrän erilaisia heikkouksia ja paheita, jättäen sensijaan ilmaisematta heidän hyveensä. Kuitenkaan ei Lehtosen koko tuotannossa tapaa ainuttakaan epämiellyttävää tai edes elämänvierasta tyyppiä.

Tämä johtuu osittain siitäkin, ettei Lehtonen milloinkaan täydellisesti vieraantunut nuoruutensa romantiikasta. Sen värikkyys ja eloisuus paljastuu monin vivahtein »Putkinotkossakin». Joel Lehtosen terävä kriitiikki, joka kohdistui yhtä tarkastelevana omaan itseensä kuin ulkomaailmaankin, ja samalla hänen tempperamenttinsa tulisuus, tekivät hänestä huikean satiirikon, joka sekin ilmenee hänessä pikemminkin riemullisena pilkkana kuin jyrkkänä repimisenä ja ilkeytenä. Joel Lehtonen ymmärsi elämää siksi syvästi, ettei hänestä voinut tulla yksinomaan parodioitten tekijää. Satiirinsa riemuvoittoja viettää Lehtonen vuosi sitten ilmestyneessä laajassa teoksessaan »Henkien taistelu», joka samalla todistaa tekijän olleen harvinaisen valppaan ja kultturellisen yhteiskuntatarkastelijan.

On vaikea löytää syytä siihen, miksi niin suuri taiteilija ja eloisa ihmiskuvaaja kuin Joel Lehtonen on aina ollut jokseenkin epäaktuelli suurelle yleisölle. Sillä jos esim. yrittää tehdä vertailuja hänen ja jonkun toisen hänen aikalaisensa suomalaisen kirjailijan välillä, huomaa sangen selvästi Joel Lehtosen yksilöllisen ja yksinäisen suuruuden epäämättömyyden. Ehkä syy on siinä, että Joel Lehtonen aina pysyi itselleen ja taiteelleen, ja sen mukana myös lukijoilleen, pettämättömän rehellisenä.

Joel Lehtosen kuolema oli suuri menetys suomalaiselle kirjallisuudelle. Mutta hänen elämäntyönsä on sille korvaamaton ja kaunis lahja, jonka suuruuden ja kauneuden Suomen kansa taas vasta vuosikymmenien jälkeen täydelleen ymmärtää.

KAILAAN RUNOUDEN PSYKOLOGIAA

T. VAHLSTEN.

Uuno Kailaan tuotannosta saatu yleiskuva sisältää enemmän tummia kuin valoisia värisävyjä ja yleisessä tietoisuudessa hän on runoutemme ehdottomimpia pessimistejä, joka on lyriikassaan tulkinnut koko väkevän, kuumahehkuisen psyykensä kaipuun »tietämisen tuskast' pois.» Se Kailaan oman yksilökohtalon tausta, jota vasten tämä vavahteleva laulunliekki suitsee, on viimekädessä painanut subjektiivisuuden leiman kaikkeen, mitä hän on luonut. Kuten professori Tarkiainen esipuheessaan runoilijan valittuihin runoihin huomauttaa, Kailaan runous on korkeimassa ilmaisussaan varsin vähäisessä määrin yleistajuista. Se tuska, jonka hän on kiteyttänyt lyriikaksi, pohjaa eräissä tapauksissa poikkeuksellisiin psyykillisiin ilmiöihin, ja ehkä tämän patogenesiksensä, tämän salaisen sidonnaisuutensa vuoksi juuri saa niin mieltäkouraisevan värityksen tihentyessään lauluksi.

Ennen julkaisematon kuva Uuno Kailaasta.
Piirtänyt Oki Räisänen.
Omistaa Eino Mikkola.

Juuri tämä yhteys sielunelämän abnormiteetteihin asettautuu tarkastelun kohteeksi, kun pyrimme analysoimaan Kailaan runoutta. Tahtoisin omasta puolestani väittää, että hänen tuotannossaan tavantakaa kaikuu samaa sielullisen taistelun kumua, mikä John Landquistin mukaan leimaa Frödingin tuotannon melkein kokonaisuudessaan: viestejä hengen taistelusta, jota käydään heikkenevin voimin, kaukaista ukkosääntä, joka tuntuu nousevan unennäköjen ja sielullisten kuilujen perushämäristä haudatakseen vähitellen mutta varmasti kaikki ulkopuolisen elämän soinnut lamaavaan jylinäänsä. Tämä tietoinen hengensota antaa Kailaan syvimmille runoille oudot dimensiot —: runo on hänelle vakava, ankara rippi, jossa ibseniläinen itsensätuomitseminen yhtyy strindbergiläiseen jäätävään rehellisyyteen ja jossa lyyrikko oman sielullisen paineensa pakosta suorittaa tai pyrkii suorittamaan katharsiksensa siten, että antaa ilmaisun kaikelle henkiselle suuntautumiselle, myöskin sille, jota on kaikkein vaikein tunnustaa. Fröding, joka sielulliselta konstruktioltaan oli kokonaan toisenlainen kuin Kailas, saavutti taistelunsa aikana myöskin toisenlaisia voittoja: hänen syvädimensioisin runoutensa perustuu pakoon, jossa hän loittonee oman yksilökohtalonsa tuskasta runon vapaisiin ja onnellisiin ilmastoihin. Hänen suomalainen kolleegansa asennoitui kohtaloon päinvastaisin reaktioin: raatelevan syvin itsetuijotuksin, jotka uppoutuvat tuohon taikovaan ja lamaavaan psykoosiin, joka vähitellen täyttää rajulla mollisoitollaan kaiken sisäisen ja ulkonaisen elämän.

Se tuska, jonka Kailas on naamioinut runoihinsa ja joka esikoiskokoelmasta alkaen kulkee hänen tuotantonsa sivulla tummana, väistymättömänä nornana, on ymmärtääkseni varsin kerroksittaista ja monijakoista: toisaalta inhimillisen yleiskohtalon korostetut tuskanpiirteet, toisaalta aivan subjektiivinen kipu, edelleen ulkonaisen elämän vaikeudet ja lopuksi syvät, kätketyt haavat, jotka näyttävät alunperin liittyvän Kailaan henkiseen rakenteeseen, ja joiden jäytävä kipu painaa yhä selvemmän leimansa runoon. Kailaan runoilijakehitys onkin peruspiirteeltään vain tuskanheijastelujen vaihtele-

vaa kulkua ja hänen kohtalossaan toteutuu vavahduttavalla tavalla tyypillinen traagillisen runoilijan kohtalo; vanha ja banaali vertaus sydänverellä kirjoitetuista lauluista pitää paikkansa.

Vuonna 1922 ilmestynyt esikoiskokoelma »Tuuli ja tähkä» sisältää ylimalkaisista nuorekkuuksistaan ja koristeellisen mitäänsanomattomista säkeistösikermistä huolimatta eräitä runoja, joissa kirjoittajan yleinen asennoituminen saa ilmaisunsa. Tällaisena pitäisin lyhyttä, verhottua tunnustusta »Käsi». Sen materiaalina niinsanoakseni on verraten yleinen puberteetti-ilmiö, mutta runoilijan oma reagointi on ahdistavan depressiivinen. Kun hän vuonna 1925, keskellä loisteliaiden, ekspressionististen visionien kautta julkaisee produktionsa »Olin nuori», välähtää tämä jäätävä itsetarkastelu uudelleen esiin, nyt kypsempänä ja lamaavampana. Se, että Kailas valittujen runojensa kokoelmassa on hiukan kirkastanut runon loppupäätelmiä, ei merkitse sitä, että hän olisi vapautunut noista kompleksin ympärille kutoutuneista ahdistuksentunnoista: resignation valonkajastus on syntynyt uusien kärsimysten merkeissä ja runoilija on loitonnut Golgatalle, jolta katsoen koko nuoruus — myös sen pimeät kohdat — näyttää kirkastuneelta ja pyhältä.

Mutta samalla kun nämä pari runoa paljastavat Kailaalle ominaisen depressiivisen asenteen eräisiin tuskanlähteisiin nähden, niissä paljastuu verhottuina joukko muita sielullisia erikoisuuksia. Ensinnäkin sellainen itseanalyysi, joka kylmän objektiivisesti suorittaa kipeän operation, pohjaa luonteen yleiseen disharmoniaan: toisaalta se minuus, joka kantaa kärsien ja arastellen syyllisyyttään, toisaalta se outo puoli Egoa, joka katsoo kirkkain, runoilevin silmin voimatta valaa kivun peitteeksi sääliään. Kun Kailas myöhemmin laajentaa aihepiiriään, tämä salainen Homo duplex saa yhä uusia, usein myös hyvin selviä ilmaisuja. Nuo minuuden kaksi puolta, joista toinen ripittäytyy ja toinen kuuntelee, joista toinen taipuu uskoon, toinen nihilistiseen kielteisyyteen, joista edellinen on sydämen, tunteen, säälin ja onnenjanon näännyttämä, jälkimäinen järjen ja epäilyksen kivettämä, — nuo kaksi Egoa katsovat hyvin selvinä ja kirkkaasti valaistuina »Kuva»-runon rivien välistä lukijaa. Oudoimpana tämä dualismi ehkä ilmenee runossa »Viulu», joka pohjaa runoilijan elämän vaikeimpaan periodiin: sen symbolistisen, yksinkertaistutetun hämyn alta paljastuu omaa kohtaloaan hymyilevä yksilö, jonka kaksi eri puolta — tuhoutuva ja tuhoutumaton — ovat erinneet toisistaan niin kauaksi, että toisen hymyilevä objektiivisuus ei häiritse järjettömyyteensä vaipunutta soittajaa.

Tällaisissa luonteen yleispiirteissä saatamme havaita pohjan, jolle tuska rakentuu: luonteen alunperäinen traagillinen disharmonia, jota eräät varhaisiijän kompleksit ja niistä kehittynyt depressiivinen minäasetus yhä korostavat; ristiriita tunteen ja järjen, tahdon ja teon välillä; jokaiselle herkästi tuntevalle yksilölle ominainen kohtalotuska, joka joskus kasvaa katastrofobiaksi ja saa tärisyttävän ilmaisun outojen varjojen täyttämässä »Partaalla»-runossa. Mutta edelleen tulee Kailaan syyllisyys tietoisuus, joka on omansa kylvämään yhä parantumattomammaksi muuttuvaa,vain ajottain häipyvää melankoliaa hänen runomuotoisiin tunnustuksiinsa. Tällaiselle luonteelle ominainen dimension syvyys ja sielullisen ulottelevaisuuden suppeus ei estä Kailasta identifioimasta itseään marttyyreihin, väärin ymmärrettyihin neroihin, veritodistajiin, kuolemaan tuomittuihin rikollisiin, jotka kaikki esiintyessään hänen runoudessaan joutuvat tulkitsemaan vain hänen omaa asennettaan elämään; tämähän on yleensäkin esteettisen eläytymiskyvyn välttämätön psykologinen perusta: runoilija voi luoda vain jotain, joka jo on olemassa hänessä, ja eloon herätetty olento kätkee syvyyksiinsä jonkun salaisen puolen luojansa psyykillisistä asennoitumisista. Kun Kailas runossaan »Pallokentällä» antaa ramman pikkupojan seurata lehmuksen varjosta toveriensa onnellista leikkiä, kiteytyy tähän ehkä objektiivisesti nähtyyn kuvaan aivan tiedottomasti symbooli: runoilija itse, taakkanaan syyllisyyskompleksi ja disharmonisuus, neuroosit ja kytevä depressiivinen ahdistus, joka imee kaikesta teosta ja ajatuksesta värin, muuttaa maailman hullujen huoneeksi ja myrkyttää itse runonkin välinpitämättömyydellä, ja kauhulla, — seisoo ulkopuolella kukkivaa ja voitollista elämää, johon hän ei saa mitään otetta. Se, että hän eläytyy lapsen kohtaloon, pohjaa tähän identifiointiin. Ehkä tässä samoin paljastuu se salaperäinen ilmiö, joka näyttää silloin tällöin muodostuvan yhdeksi pessimistisen taiteen peruslähteeksi: jonkinlainen tiedoton negativismi, jonkinlainen kaukainen, epäselvä masokismi, halu tehdä toisin kuin tekee, pakko katsoa näkyä, joka on julma, kirvelevä, raskas, mutta joka suggeroi silmät ja kylvää kärsimyksen hypnoosia ympärilleen. Tämä tuskan-euforia näyttää olevan Kailaalle varsin ominainen — myöhemmin hänen resignationsa pohjaakin melkein poikkeuksetta juuri siihen.

Runoilijan elämän raskain kausi, jolloin hän joutui vaikean skitsofrenian uhriksi, muodostaa varsin oleellisen pohjan eräille niistä produktioista, joita syystä pidetään hänen tuotantonsa korkeimpina huippuina, Jos ajattelemme esimerkiksi runoa »Talo»

se lakoonisessa autiudessaan on tyypillisimpiä näytteitä taiteesta, jonka sisältöä ja ilmaisua leimaa patologinen aines. On muuten merkillistä havaita, että runon näyttämönä esiintyy talo, joka psykoanalyytikkojen unisymboliikassa vastaa ruumista: sielullinen tapahtuminen rajoittuu noiden seinien sisään ja mielenvikaisuuden aikaansaama sulkeutuminen, patologinen autismi, symbolisoidaan säkein:

Ei ystävän, vieraan tulla
ole ovea laisinkaan;
vain kaks on ovea mulla,
kaks: uneen ja kuolemaan.

Runossa »Ympyrä», joka yksinkertaisessa koruttomuudessaan on ehkä jalointa ja syvintä runoutta, mitä nuori suomalainen lyriikka on luonut, Kailas luo skitsofrenisen kokemusmateriaalin pohjalla eräänlaisen hämärän mutta vavahduttavan symbolin, johon hänen yksilökohtalonsa on naamioitu. Runon ulkonainen sisältö — ympyrää kiertävä mies — tuskin olisi syntynyt ilman omaa järkyttävää kokemusta liikuntastereotypiasta, joka muodostaa varsin merkittävän lisän skitsofrenian ulkonaisiin ilmaisuihin. Mutta samalla kun tämä kehäkulku saa spontaanisesti oman symboliarvonsa siten, että puheenallinen yksilö u s k o o »ympyräänsä», se tavantakaa välähdyttää esille outoja, sairaalloisen etäisiä aavistuksia. Siihen sisällytetty sielullisen takaisinpaluun ajatus johtaa runoilijan ulkopuolelle empiiristä aikaa ja paikkaa: neljänteen dimensioon, jossa elämän kehäkulku tapahtuu oudoilla tasoilla ja syvästi uupuneen mielen suuntautuminen pluskvamperfektiin löytää toteutumismahdollisuuden — mielenvikaisessa unessa, joka myötäilee pakkoliikettä. Jälleen on tapahtumien näyttämönä talo, huone — »koppi», ruumiin ja materian symboli. Kehässäkulkija identifioi henkeä. Ja runon vavahduttava loppusisältö, sanomattoman tyyni ja sanomattoman elämänvieras kiteyttää neljään lakooniseen säkeeseen yleisinhimillisen kaipauksen lapsuuteen, mutta kiteyttää tavalla, joka on mahdollinen vain todella järkyttävän elämys-materiaalin taustaa vasten.

»Ajuri» — merkillisen voimakkaasti nähty ja tulkittu symbolimatkustus onneen, joka loittonee. Tässä runossa esiintyy selvänä kyky pidättää sielullista tuntoa kunnes se on saanut soveliaan taiteellisen ilmaisun. Samalla kun runon — tai ehkä todellakin on sopivin puhua unesta — kuvakielessä isoäiti merkitsee kaiken puhtauden ja hyvyyden henkilöitymää ja Puistohotelli onnellisten muistojen pohjalla syntynyttä mielleyhtymää — lapsuutta, taivasta, rauhaa, — kuvastuu runossa piirre, joka tässä kuten aina on oleellista Kailaan sielulliselle asennoitumiselle: uni s a a s t u u, näyn »julma mies» tulkitsee virnailevin huulin kaipuun ja teon, kuvitelman ja todellisuuden, haaveen ja realiteetin välille nousevaa lamaavaa ristiriitaa:

Ja se julma mies lyö hevosta selkään
ja huutaa: — Hei, hepo, hornaa päin.

Se on Kailaan monesti laulama kohtalo — »Valkolinnun» häipyvien siivenlyöntien ja syvän yksinäisyyden kauhea mysterio, »Spleenin» kylmä, raatelevan itsetuijotuksen manaama nihilismi, »Erään in memoriamin» autius-näky. Tämä yleinen asenne, tämä »Doppelgänger»-tietoisuus saa korostuksensa monista sielullisista haavoista, joiden balsamiksi tarjoutuu vain kuolema. Sellainen mies, joka on runoillut »Syysballaadin» kaksi viimeistä säkeistöä ja tihentänyt »Syyslaulun» hymyyn niin jähmetyttävän, ilottoman ja suruttoman alistumistunteen, että se tuntuu lainaavan valonsa itse kuoleman soihdusta, on todella psyykillisesti kypsynyt tuhoutumista varten. On outoa nähdä, miten »Syysballaadissa» runollinen näyttämö avartuu jälleen symboliseksi: sitä kulissoivat Kailaalle ominainen syysväritys ja lehtensä heittävät puut, jotka ehkä tiedottomina kuvina saavat oman sisältönsä, jos runo alistetaan psykoanalyysiin. Ja edelleen muodostuu »Uni ja Kuolema»-kokoelman esiruno »Contemplation» varsin merkittäväksi näytteeksi intuition syvyyksistä nousevien visionien virrasta, joka hiljaa lainehtien ja kehitellen itseään, taikoen kuulaudellaan ja symbolisoituen yhä uudelleen uusin runokuvin kuvastelee runoilijan oman kohtalon juoksua.

Tässä runossa kuten eräissä muissakin tapaa Kailaalle ominaisen puhtaussymbolin: vanhan vaimon, joka tyhjin käsin ja sanomattoman lohdullisin silmin nousee unten ja muistojen yöstä — ehkä näky runoilijan isoäidistä, jolle hänen tuotantonsa hartain ja syvin osa on omistettu ja joka on pimeiden vuosien varrella muuttunut runoilijan palvonnan objektiksi, ainoaksi puhtaaksi idooliksi. Hänen aikaisemmassa tuotannossaan tätä jaloa idyllismiä symbolisoi lapsi —.

Runossa »Sielu» Kailaan muusa kuljettaa lastaan outoja teitä. Tälläkertaa liikutaan niin etäällä realiteettien tuolla puolen, että mikään ääni elävästä elämästä ei enää kanna runoilijan korviin. Jähmettyneenä näkynä, joka visualisoidaan kuoleman tyynten aaltojen lävitse, runoilija katsoo omaa ruumistaan ristinä, johon sielu on naulittu niinkuin Kristus, hengen symboli. Mutta kuoleman ja syntymisen tuollapuolen, pyhässä vedessä, tapaa hukkunut ma-

Sosialismin tilinpäätös Espanjassa

Pohjatuulelle kirj. ARNE SOMERSALO.

II. Miksi kapina epäonnistui?

Edellisessä kirjoituksessamme olemme tarkanneet tapahtumain ulkonaista sarjaa Espanjassa tasavallan julistamisesta verisen marxilaiskapinan epäonnistumiseen saakka. Jokaisen suuren pettymyksensä jälkeen ovat molemmat internationalet harjoittaneet itsetutkistelua löytääkseen ne syyt, jotka onnettomuuden aiheuttivat. Niinpä esim. Saksassa havaittiin vikapäiksi sos.-dem. johtajat, jotka eivät olleet pysyneet selvillä luokkataistelulinjoilla, vaan antautuivat liiallisiin sovitteluihin porvarillisen valtiovallan kanssa. Itävallassa jälleen oli toiminta ollut liiankin suoraviivaista ja vallankumouksellista, »Helppoa ei ole kenelläkään.» Espanjan romahduksen syytä ei vielä ole ilmoitettu. Ranskaan paennut marxilaisjohtaja Prieto on vain lakoonisesti selittänyt, että vastuun kapinayrityksestä ottaa sosialistipuolue kannettavakseen. Mutta arvattavasti löydetään »virhe» laskelmissa jo piankin, minkä jälkeen marxilaiset, näin selvyydestä toiseen marssien, panevat toimeen seuraavan näytelmänsä. Sen tapahtumapaikaksi valittaneen joko Ranska tai Belgia.

Espanjan sisäpolitiikan kehitys on tasavallaksi julistamisen jälkeen monessa suhteessa noudattanut ranskalaisia malleja. *Uskontokysymys* näyttelee kummassakin maassa huomattavaa osaa. Aidot tasavaltalaiset Ranskassa eivät vieläkään luota sellaisten poliitikkojensa tinkimättömään kansanvaltaisuuteen, jotka eivät ole vannoutuneet katoolisen kirkon vihollisiksi. Uskonnollisuus ja monarkismi merkitsevät heille miltei samaa. Espanjassakin suuntasi nuori vallankumouksellinen »intelligentsija», joka juurettomuudessaan ja naiivissa aatteellisuudessaan helposti joutui sosialismin saaliiksi, vihansa aivan yhtä paljon mahtavaa ja rikasta kirkkoa kuin kuningasvaltaa vastaan. Yhtä vähän kuin se tunnusti *Primo de Riveran* diktatuurin hyödyllisiä aikaansaannoksia yhteiskunnallisella alalla, yhtä vähän jaksoi se myöntää juuri kirkon viime vuosikymmeninä suorittaneen merkittävää valistustyötä kansan pohjakerrosten keskuudessa. Taistelu tasavallasta muodostui täten yhtä paljon kysymykseksi kirkon ja uskonnonkin tuhoamisesta — kulttuuriliberalistien ja vasemmistolaisten silmillä katsottuna. Ja tässä teki sosialismi *peruserehdyksensä*.

Kaupungeissa ja teollistetussa Asturiassa seurasivat joukot mielellään marxilaisia kirkonpolttajia. Mutta laajalla maaseudulla riippuu väestö yhä edelleen tiukasti kiinni uskonnollisissa perinteissään. Näin syntyi sellainen kaikkea muuta kuin »marxilainen» tilanne, että sosialismia kannattivat melko hyvin toimeentulevat kaupunkityöläiset ja vähälukuisen suuraateliston maanvuokraajat, jotavastoin maaseudun todella kurjistunut massa ei tahtonut siitä mitään tietää. Ja viimemainittu oli valtavana enemmistönä. Mitä taas kirkkoon tulee, ei se hetkeäkään ole kieltäytynyt neuvotteluista tasavaltalaisten kanssa. Ajan henkeen aina notkeasti mukautuen se oli valmis tunnustamaan ja hyväksymään vallankumouksen. Lyhytnäköisellä uhmallaan nostattivat liberaalit ja sosialistit vastaansa voimia, joita he eivät pystyneet hallitsemaan. Viime vaaleissa sai isänmaallisen »oikeiston» nuori ja tarmokas johtaja *Gil Robles* täten sekä monarkistien että niiden tasavaltalaisten äänet, jotka uskonnon säilyttämisessä näkivät yhteiskunnan ainoan kestävän pohjan. Mutta samalla jo tilanne mutkistui. Oliko hänen nyt parla-

---

teria vaeltavan hengen, joka uudelleen ottaa ylleen lihaksitulemisen taakan ja täyttää elämän raskaan mysterion. Tämä melkein gnostillisen etäinen kuvitelma, joka loitolta tuo mieleen Stagneliuksen syvimmän lyriikan, on merkillinen todistuskappale runoilijaintuitiosta, joka voi vangita häipyvän intention aalloilla kimaltelevan helmen ja lukita sen yksinkertaisten ja kylmien sanojen lippaaseen.

Ja runoilijan rippi, joka hänen viimeisessä kokoelmassaan on syvimmillään, päättyy runoon »Ovella». Se on salaperäinen värisevä virsi elämästä, kaipauksesta ja kuolemasta, arkisen pikkutapauksen laajentaminen kaukaisten kohtalotapahtumien tasoille. Sen sielullinen näyttämö on jälleen huone, jonka ovi avautuu uneen ja kuolemaan. Runoilija viivyttelee käsi ovenkahvalla ja elää lyhyinä, impressioneja muistuttavina kuvina nuoruutensa kiihkon ja sielullisen kypsyytensä tuskan, kunnes epätoivo purkautuu koruttomaan nyyhkytykseen. Tämä runo tuntuu oudolla tavalla ennakoivan runoilijan kuolemaa, joka ei enää ollut kaukana, ja joka itseasiassa olikin hänen todellisin kaivattunsa niinä syvän murheen hetkinä, joina hänen parhain lyriikkansa on puhjennut ilmi.

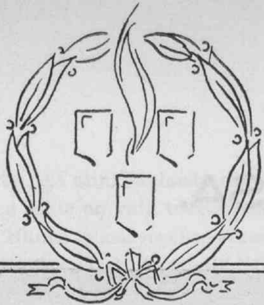
mentaarisesti nojauduttava tasavaltalaisiin vai monarkisteihin, jotka cortes'issa seisoivat sovittamattomina vastakkain? Vaalien tuloksista ei näkynyt, kumpaanko leiriin hänen kannattajainsa enemmistö lukeutui. Tähän ristiriitaan panivat sosialistit toivonsa. Mutta Gil Robles ymmärsi siirtää ratkaisua. Ottamatta hallitusvastuuta hän pysytteli taka-alalla, vaatien vain *kirkon kannattajien* mukaanottoa kabinettiin.

Aina vallankumouksesta saakka kolme vuotta takaperin oli katoolinen kirkko saanut ottaa vastaan vain iskuja. Mitään sellaista ryhmitystä se ei ollut pystynyt muodostamaan, joka olisi rohjennut korottaa äänensä sen puolesta. Sosialistit havaitsivat virran nyt kääntyvän sellaiseen suuntaan, joka jatkuessaan nostaisi pinnalle maaseudun valtavat antisosialistiset, uskonnolliset massat. Luottaen »vetonumeroonsa», suuraateliston tilojen jakoon tilattomille ilman korvausta otti puoluejohto vallankaappausyrityksen verukkeeksi Katalonian suurtilallisten erään kokouksen. Ja niin annettiin merkki kapinan alkamiseen.

Gil Robles, joka jo hallitusta muodostettaessa oli ennustanut tämän tapahtuman päivälleen, suoritti heti rauhan palauttamisen jälkeen toisen suuren vetonsa, joka lopullisesti on riistänyt pohjan sosialistiselta kiihoitukselta. Hän ilmoitti vastustavansa diktatuuria, hyväksyvänsä tasavallan »de facto» — aivan oikein laskien, että nykyhetkellä pysyvät monarkistitkin hiljaa — ja vaativansa *voimakasta, puolueista riippumatonta valtiovaltaa*, joka palauttaa kurin kansan keskuuteen ja vie lopulliseen päätökseen *Primo de Riveran* jo alullepanemat ja tasavallan aikana jatketut suuret sosiaaliset uudistustyöt. Kun häntä vastassa ei seiso ainoatakaan suurta valtiomiestä, — ainoa, joka hänen lisäkseen nauttii kansan todellista kunnioitusta, on johtajaksi jo liian vanha pääministeri Lerroux — lienee hänen valtansa nyt lujittunut eittämättömäksi maaseudullakin. Kapinallisten häpeälliset teot ja marxilaisjohtajien kurja pakoilu ovat mitä syvimmin järkyttäneet Espanjan kansaa ja avanneet sen silmät sosialismin todellisuudelle. Ei ole lainkaan epätodennäköistä, että maa nyt rauhoittuu ja kauan odotettu voimaperäinen yhteiskunnallinen rakennustyö voi alkaa.

Paitsi hyökkäyksessään kirkkoa vastaan erehtyivät Espanjan marxilaiset myös työväen vallankumouksellisen mielialan arvioinnissa. Työläisten *taloudellinen asema*, verrattuna muihin Välimeren maihin, ei ole Espanjassa lainkaan niin huono, kuten sosialistit väittävät. Ammattityöläisten parhaiten palkatut luokat pääsevät 100—180 mk. päiväansioihin. Kaupunkityöläisten keskimääräinen kuukausiansio on 1250 mk., suurkaupungeissa 2250 mk. Vuokra 4—5 huoneen asunnosta ja keittiöstä on 300—650 mk. Vuokrakasarmeja ei yleensä ole ja keski-Euroopan »asukki»-järjestelmä on Espanjassa tuntematon. Maaseutukaupungeissa saa 3—4 huoneen asunnon puolella edellämainitusta hinnasta. Asturian kaivosseuduilla ovat yhtiöt rakentaneet työläisille asuntoja, joiden vuokra on 80—150 mk. Maaseudulla ovat olot vaatimattomampia ja maatyöläisten toimeentulo kurjaa. Mutta vähään tyytyvän kansan pääasialliset ravintoaineet: pavut, nauriit ja sipulit ovat erinomaisen halpoja. Espanjan työläinen ei tunne todellista raatamista henkensä ylläpidoksi, jollainen esim. meillä metsätyömailla on viime vuosina tullut kysymykseen. Paljon vapaata aikaa — joka vietetään viinituvissa — omaava kansa on helposti kiihoitettavissa, ja niinpä on sosialistien onnistunut näinä »tasavallan» kukoistusvuosina saada Espanjassa aikaan enemmän lakkoja kuin missään muussa Euroopan maassa. Sekasorto taloudellisessa elämässä on siten yltymistään yltynyt. Mutta voittoisaan vallankumoukseen vaaditaan epätoivoisia joukkoja, ja niitä ei maassa ole.

Ihmetellä täytyy sitä huonoa psykologista silmää, jota marxilaisjohtajat Espanjassakin jälleen ovat osoittaneet. Selitys tähän löydetään siitä tosiasiasta, että vain omien yksityisten etujensa hyväksi toimien heiltä myös puuttuu elävä kosketus kansan suureen massaan ja ymmärrystä sen todellisille tarpeille. Ja niinpä jäävätkin kaikki tämäntapaiset vallankumousyritykset, lyhytnäköisten vasemmistoporvarien aatteellisesta avunannosta huolimatta, keinotekoisiksi liikehtimisiksi, jotka eivät voi järkyttää yhteiskunnan tervettä perustaa. Ne ovat kansalle hyödyllistä vaikkakin kallista havainto-opetusta, joka raivaa tietä kaikkialla jo nousevalle *kansakokonaisuuden ja kansallisen yhteistyön näkemykselle*, jonka vuosisata nyt tekee tuloaan.

KUVAAMATAITEET

SUOMEN NELIAPILAS LILJEVALCHISSA.

Edustava kansallinen näyttely.

Julkaisemme seuraavassa kokonaisuudessaan erään neljän taiteilijamme Tukholma-näyttelyä koskevista arvosteluista. Tohtori Bertel Hintze, jonka kehoitukseen valintamme perustuu, kertoi ruotsalaisten nähneen näiden neljän suomalaisen töistä astuvan esiin koko kansan, sen sielun. Ehkä tätä näyttelyä parhaiten luonnehtiikin juuri tuo näkymä. (Nyt suomentamamme arvostelu oli julkaistuna »Svenska Morgonbladetissa» 23. X. 34 nimimerkillä M. W.)

Kun tukholmalaisilla viimeksi oli tilaisuus vierailla suuremmassa suomalaisessa näyttelyssä, vallitsi vielä Edelfeltin ja Gallen-Kallelan henki, voimalla, joka ei sallinut suuria liikkumaoloja suomen taiteen muille harjoittajille. Nyt on uusi neliapilas, Sallinen—Schjerfbeck—Collin—Autere, saanut ilmaa siipiensä alle ja oivallisen tilaisuuden osoittaa millaista kansallista taidetta ja millaisia kauneusarvoja itäisen naapurimaamme taide omaa. Nämä neljä taiteilijaa täyttävät temperementillaan seitsemän Liljevalch'in taidehallin salia taideteoksilla, joilla ainakin osittain on retrospektiivinen luonne. — — — — — — — —

Suomalaisen näyttelyn kansallisesti korostetuin maalari, Tyko Konstantin Sallinen, omaa väriskaalan, jonka synkkä loisto ja alkusuomalainen raskasmielisyys herättää samoja värivaikutuksia kuin vanhat ryijyt. Tämä taiteilija, joka jo oli 1912 ekspressionistisen maalaustapansa vuoksi kotimaassaan herättänyt runsaasti väittelyjä ja joka sittemmin n.s. »Marraskuunryhmän» johtajana v. 1916 samoin herätti huomiota sentähden, että hän kokosi muutamia samanmielisiä erääseen paljon kiistaa herättäneeseen näyttelyyn Helsingissä, sai suurimman mielenkiinnon osakseen näyttelyn osaanottajista. Tämän hän sai aikaan pääasiassa sen erikoislaatuisen, miltei synteettisen luomisvoiman perusteella, jota hänen taulunsa säteilevät. Hän on sitäpaitsi pateettinen kansanelämän kuvaaja, mistä todistuksena ennen muuta on hänen suuri kankaansa »Hihhulit». Taulu esittää herätyskohtausta missä muutamat näistä laestadiolaissukuisista uskovista näkevät näkyjä »liikutuksesta. Sallinen on tässä kuvannut ekstaasia ja antanut palan suomalaista elämää. Se asettaa hänet ensimmäiseksi elossaolevista suomalaisista maalareista. Mitä hän taas seurustellessaan Valamon hurskaiden munkkien kanssa tahi kiinteässä kosketuksessa suomalaisen väestöön, on luonut väestön, jota hän niin ekspressionistisen välittömästi kuvaa taiteessaan, sillä myöskin on suomalainen perusväri, joka on hänen omansa. Hänen maisemissaan sensijaan voi selvästi havaita Cézannen ja muiden ranskalaisten mestarien ihailua. Mutta vuosien mittaan on hänen ekspressionisminsa huomattavasti viilentynyt. Hänen brutaali voimansa on jäänyt taakse. Taiteilija näkee yhä useammin ulkomaailman sisäisellä katseella, joka ei kaipaa tyhjiä effektejä.

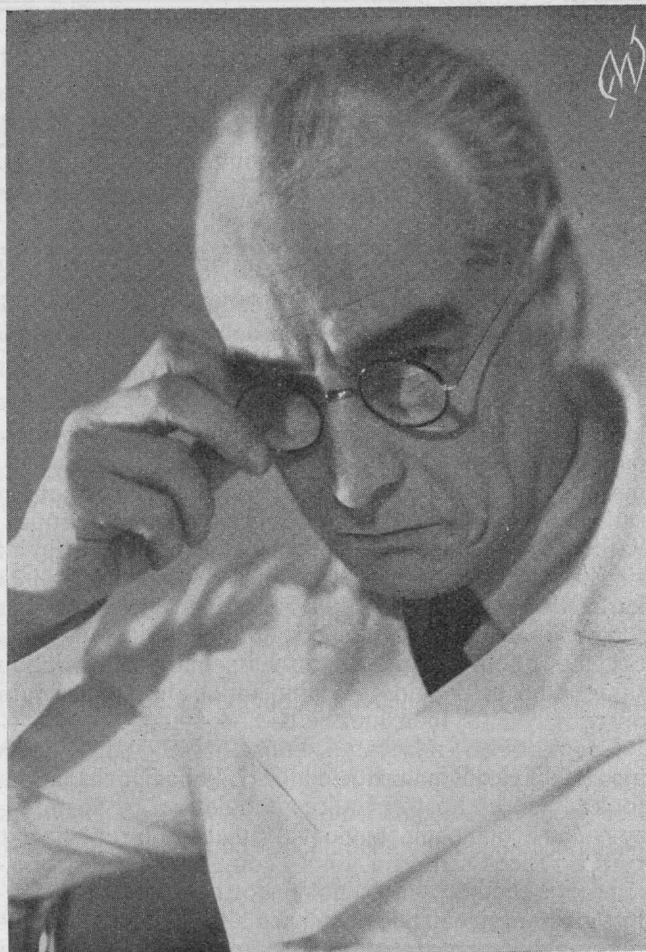
Sallisen jälkeen ansaitsee huomiomme taiteilijatar Helene Schjerfbeck. Hän kävi taidekoulua von Beckerin luona jo silloin kun Gallen-Kallela oli tämän oppilas, ja kuuluu todella kansainvälisesti auktoriseerattuihin suomalaisiin kuuluisuuksiin. Sitäpaitsi hän oli v. 1880 luvun lopulla ensimmäisiä niistä, jotka hylkäsivät Düsseldorffin Pariisin vuoksi. Jo v. 1887 esitti hän valikoidun ja hienon valöörimaalauskokeen »Toipuva», ja v. 1895 valmisti hän loppuun erään parhaimpia omakuva-maalauksista, mitä kukaan pohjoismaalainen taiteilija on maalannut. Suuressa taulussa »Kirkkomatka», joka on mukana vasta avatussa näyttelyssä, johtaa hänen tiensä, kuten Sallisenkin, naturalismista pois: jossain määrin sairaalloisuudesta henkevöitynyt kehitys alkaa. Taiteilijatar tulee herkkään viiva ja pintataiteeseen. Tämä puoli runsaasti edustettu hänen nyt meillä esittämissään kankaissa. On hyvin mielenkiintoista tällätavoin nähdä hänen kehityslinjansa kuvastavan hänen retrospektiivisesti eri kehitysjaksojaan sangen karakteristisesti edustavalla valikoimalla.

Markus Collin on samoin nykypäivien suomalaisen taiteen tyypillinen edustaja. Hän voitti laakerinsa alkaessaan maalata hämäläistä kansanelämää melkein hollantilaisella mehulla ja huumorilla. Hänen impressionisminsa on ajoittain ollut explosiivistä, väkivaltaisin viivoin ja huippuun kärjistetyin värein. Pastellissa on taiteilija onneksi löytänyt varaventtiilin, joka saa hänet palaamaan valööreihin ja harmoniaan.

Kirpeä taiteessaan ja kuten näyttää, enemmän kytketty keskiajan primitivismiin kuin nykypäivän »ismeihin», on Hannes Autere, maalaava puuveistäjä, joka kuitenkin on enimmän taipuvainen veistoksellisiin tehtäviin. Hän vaikuttaa jonkinverran sukulaiselta Halosen kanssa, mutta on kansanomaisempi, aina tavoitellen rahvaanomaista ja karkeaa. Hän olisi voinut yhtähyvin elää 1600-luvulla kuin tänä päivänä — niin ajattomasti kuvailee hän ihmisiä ja tapahtumia! Niiden vaikutusten yhteenvedossa, jotka näyttely antaa minulle saan aiheen todeta, että minä harvoin — jos milloinkaan — olen nähnyt näyttelyä niin voimakkaan kansallisena ja kuitenkin niin harvojen käsien luomana kuin tämä nyt avattu suomalainen näyttely Liljevalchissa. Se kuvastelee yhtäpaljon kansansa elämää kuin yksityisten taiteilijain sielua.

GÖSTA EKMANIA TAPAAMASSA.

Toimitus on saanut vastaanottaa avustajansa Tukholmanmatkalta kirjoittaman Gösta Ekman-haastattelun, joka ehkä monelle lukijoista on kiinnostava. Sitä se on kenties erikoisesti sentähden, että tämä kuuluisa näyttelijä yleensä haluaa olla haastattelijoilta rauhassa. Tarjoamme sen arv. lukijoillemme seuraavana kuvauksena.

Gösta Ekman tri Hochberginä amerikkalaisen Sidney Kingsleyn näytelmässä »Män i vitt».

Tulen juuri ennen esityksen alkua teatteriin. Ja minulle luvataan haastattelu näytännön päätyttyä. Aistikas pukuhuone, jossa vallitsevina väreinä ovat musta ja keltainen. Punaiset kukat luovat huoneelle lisää väriloistetta. Gösta Ekman saapuu — hymyilevänä ja iloisena. Muutamien minuuttien aikana keskustelemme maailman teatteripulasta, teatterien ohjelmistosta, yleisön suhteesta teatteriin, sanalla sanoen kaikista teatteriasioista.

— Teatterin pulaa ei ole, vaan se on ihmisten keksintöä, sanoo Gösta Ekman.

— Kertokaa Vasa-Teatterin tulevasta ohjelmistosta!

— Pauline Brunius esiintyy jälleen teatterissani erään probleeminäytelmän yhteydessä. Sitten esitetään teatterissa m.m. Tolstoin »Elävä ruumis» ja Per Lagerqvistin »Bödeln». Eräs Hjalmar Bergmanin teoksista tulee esitettäväksi sekä amerikkalainen näytelmä »Broadway».

Haastattelusta ei kuitenkaan muodostu lyhyttä kuten olen luullut, vaan — kolmen päivän pituinen.

Siirrymme näyttelijän omaan huoneeseen. Huone, jonka ulkopuolella palaa punainen lamppu. Oven edessä on lappu, jossa lukee: »Lampun palaessa ei ole vastaanottoa».

Hämmästyn tultuani sisään. Olen kuullut, että Gösta Ekman rakastaa gramofoonimusiikkia, mutta en ole eläissäni luullut, että hänellä olisi — neljätuhatta gramofoonilevyä. Niitä on kaikkialla, mustissa lokeroissa.

— Minulla on maailman suurin gramofoonilevykokoelma. Täällä ei kuitenkaan ole kaikkia.

Gösta Ekman ottaa levyn ja panee sen soimaan itsestään toimivaan sähkögramofooniin. Musiikkikappale on Finlandia, jota hän intohimoisesti rakastaa. Seuraa muutamia Melartinin sävellyksiä ja suomalainen kansanlaulu. Rimsky Korsakowin ihana Sheherazade soitetaan kokonaisuudessaan.

— Te olette Suomesta! Se on ihana maa! Siellä minä olen aloittanut teatteriurani. Olin Ruotsalaisessa Teatterissa, jossa sain 90 kruunua palkkaa kuukaudessa. Viiteentoista vuoteen en ole käynyt Suomessa.

Tarjoan Gösta Ekmanille suomalaisia savukkeita. Hän pitää niitä suuremmoisina. Niin hyviä ei saa Ruotsista, hän sanoo.

— Näyttelijän tehtävä on vaikea. Hänen täytyy oppia parrasvalossa tuntemaan omat heikkoutensa, nähdä itsensä oikeilla silmillä. Näyttelijän tulee ajatella ja ajatella paljon. Hänen pitää eläytyä kaikkeen sydämestään. Jos näyttelijä voi tehdä ruumiinsa läpinäkyväksi, silloin hän on suuri taiteilija, mutta jos hän voi tehdä sielunsakin sellaiseksi, silloin hän on — huipputulos taiteellisesta lahjakkuudesta.

— Suuruus teatterissa on vain rakkautta. Charmi on suurin uonteenpiirre, joka on suotu ihmiselle, charmia ei koskaan voi ostaa, vaan sitä hän on saanut pienissä erissä. Ihmisen suurin ominaisuus on anteeksianto. Minä tahdon saada i h m i s e n teatterissa esiin. Ihminen, jolle on paljon annettu, hänen täytyy sitä paljon jakaa. Tahdon nähdä ympärilläni nuoria, sillä nuorisolla on tulevaisuus. Ja tiedättekö, miksi otin teidät vastaan?

— — —

Senvuoksi, että olitte nuori! Minä en välitä vanhoista ihmisistä, minun taiteellani ei ole heille mitään annettavana. Olen tyydytyksellä nähnyt nuorison heräämisen. Tahdon tuntea ympärilläni hyviä ajatuksia, uskon ajatuksen voimaan. En tahdo palkkiota, tahdon vain kokea hyvää ympärilläni.

Mikäli Gösta Ekman ottaa vieraita vastaan, se tapahtuu aina epätavalliseen aikaan. Hän saattaa tehdä työtä koko yön, jolloin hän joskus aamupäivällä nukahtaa tunnin tai parin tai nukkuu keskellä päivää. Mutta kuitenkin hän on aina illalla teatterissa.

— Eikö sellainen ole tavattoman rasittavaa?

— Työ on minulle kaikki kaikessa. Ja työ kuuluu myös vaikeimman näytelmäni sisältöön. Se on — oma elämäni! Se on rasittava siksi, että se on niin pitkä!

Kello on sillävälin tullut kolme. Suomessa nukutaan jo tähän aikaan syvimmässä unessa, siellä kello on neljä. Lähdemme ulos. Ajamme autolla Gösta Ekmanin kotiin. Nousemme portaita

ylös. Ei minkäänlaista nimikilpeä ovessa. Gösta Ekmanin julkinen osote on vain teatterissa.

Hänen yksityissihteerinsä seuraa mukana. Kotona minut esitetään Hasse Ekmanille, Gösta Ekmanin pojalle. Ja merkillisin elämys tässä ihmeellisessä haastattelussa — Gösta Ekman keittää itse keittiössään ruokaa ja tarjoaa haastattelijalle paikan valkoisen keittiöpöydän ääressä. Herkullisempaa idylliä tuskin voi kuvitellakaan. Tulen ajatelleeksi siinä keittiöpöydän, kylmien perunoiden ja lämpimän lohilaatikon ääressä, että suuri ihminen on aina erikoislaatuinen persoonallisuus. Häntä ei voi verrata mihinkään.

Etsin ihmisiä ympäriltäni. Jospa voisi kaikille niille antaa anteeksi, jotka luulevat olevansa ihmisiä, olematta sitä kuitenkaan.

Kerron hänelle, että ensimmäisenä iltana Tukholmassa lähdin Vasa-Teatteriin tarkoituksenani tavata juuri hänet. Ja reportterina tuntui minusta säälitä lähteä viiden minuutin kuluttua pois. Olinhan tullut lentokoneella Tukholmaan ja pian olisi taas lähdettävä. Istuin senvuoksi mukavasti tuolille, ikäänkuin olisin tarkoittanut jäädä sille pitemmäksi aikaa.

— Monet saavat odottaa minua pari viikkoa ennenkuin pääsevät puheilleni kertoo Gösta Ekman. Ja harvoin se heille yleensä onnistuu. En juuri koskaan anna suullisesti haastatteluja, vaan kirjoitan ne itse. Ja jos annankin, saa sellainen kestää vain viitisen minuuttia.

— — —

Se ilta ei ollut ainoa tapaamisemme.

Aamulla lähdin etsimään itselleni hotellia. Ensimmäinen pikkuhotelli ei ottanut vastaan. Se oli näet täysihoitola. Lopuksi ohjasi Tukholman ystävällinen poliisi minut johonkin epämääräiseen matkustajakotiin, jossa ei ollut edes kunnon pyyheliinaa.

Tulen taas illalla Gösta Ekmanin pyynnöstä teatteriin. Tällä kertaa minun ei tarvitse kauan odottaa.

— Kertokaa millaista on ollut Tukholmassa, sanoo Gösta Ekman heti tavattuamme toisemme. Kerron äskeiset elämykseni. Hän nauraa sydämellisesti. Se on riittävä elämyssarja hänelle, joka takaa minulle toisen mielenkiintoisen keskusteluhetken.

Tällä kertaa gramofooni soittaa kevyempää musiikkia. »Ball im Savoy», »Im weissen Rössl'», »Das Land des Lächelns»... Viimemainittu eräs hänen lempikappaleistaan. Sen illan keskustelu koskettelee pääasiassa musiikkia, jota Gösta Ekman rakastaa intohimoisesti. Hän on herkkä, hän ei ole enää näyttelijä, vaan ihminen. Nyt huomaan, ettei onneni johtunut mistään taiteellisesta oikusta. Ja saatan ymmärtää, että näyttelijälle merkitsee paljon jokainen uusi elämys, olipa se kuinka vaatimaton ja pieni hyvänsä.

Seuraavana yönä tulen jälleen teatteriin. Kello on taasen jo aikoja sitten vierähtänyt yli 12. Gösta Ekman tulee heti vastaani, ojentaa hymyillen kätensä ja toistaa edellisen päivän lauseensa:

— No, miten tämä päivä on kulunut?

Alan kertoa. Mutta samassa Gösta Ekmanin luo tulee eräs vieras. Tärkeät neuvottelut kysymyksessä. Teatteri ei ole ainoastaan taiteellinen laitos, vaan siellä pohditaan käytännöllisiäkin asioita...

Gösta Ekman tahtoo kuitenkin vielä tavata minua. Kello tulee neljä. Odotan. Lopuksi yksityissihteeri sanoo, että on viisainta lähteä pois. Gösta Ekmanilla ei ole aikaa tänään. Tunnin kuluttua hän lähtee kotiinsa nukkumaan.

Niin, eihän hänkään aina jaksa valvoa. Ihmettelen sitä kuumeista tempoa, jossa hän on elänyt nämä päivät. Onko hän koskaan yleensä nukkunut?

Pyydän, että sihteeri vie hänelle sydämelliset kiitokseni ja hyvästini. Hän lähettää rakastettavimman tervehdyksensä Suomelle.

Lähden aamuyöstä teatterista hotelliini. Uskon, että ruotsalaiset olisivat ällistyksissään siitä suosiosta, jonka minä, vaatimaton suomalainen reportteri olen saanut tältä heidän jumaloimaltaan ihmiseltä. Onhan Gösta Ekmanin maine tavaton Ruotsissa. Hän ei ole ainoastaan Ruotsin suurin näyttelijä, vaan Ruotsin eniten suosiota saavuttanut ihminen. Kuuluisampi kuin kuningas, kuuluisampi kuin Greta Garbo, joka siirtyneenä Hollywoodiin on kadottanut osan täydellisestä gloriastaan.

Olavi Bonsdorff.

Gösta Ekman Peer Gynttinä.

KIRJALLISUUS

SANANEN KIRJALLISUUTEMME NYKYISISTÄ VIRTAUKSISTA.

Kymmenisen vuotta sitten valtasi kirjallisuutemme nuorekas ja voimakas herätys: modernismi. Ja sai aikaan paljon pahaa. Kunnes sitten Olavi Paavolainen tuli ja huusi koko hullutuksen alas. Samalla antoi tämä väkevä »suursiivooja» viitteitä siitä, mihin suuntaan kirjailijoittemme tulisi kulkea. Ja nyt ovat kaikki kallistaneet korvansa sille melkein muodiksi tulleelle kirjalliselle herätykselle, joka kulkee psykologian nimellä. Tämä on luonnollisesti oikeutettu ja terve vaatimus. Mutta sen tulos voi olla yhtä vaarallinen kuin arvokaskin. Nyt kirjoittavat kaikki psykologisia romaaneja hamasta Aaro Murroksesta asti. Tällainen johtaa heikot kirjailijat niin ahtaaseen solaan, että heistä tulee suorastaan ikäviä, ellei sanoisi typeriä. Nyt on kirjailijoistamme poissa jo loppukin mehu. Ei tarvitse lainkaan ihmetellä, että kirjallisuusarvosteluissa tänä syksynä on toistuvana sana »raskas», joka tosin »ymmärretään», jos teoksessa ollaan havaitsevinaan hiukankin jotakin psykologista.

Jos, Dostojevski nerona kykeni olemaan suuri psykologi ja elämän ymmärtäjä, ei se merkitse sitä, että nyt esim. meillä kaikki mahdolliset kirjoittajat kykenisivät siihen.

Sitäpaitsi se otetaan meillä aivan kirjaimellisesti: erittelynä. Kaikki erittelevät. Voi tosiaan odottaa jonkinlaista kirjallista kubismia, jos tämä jatkuu. Ehkä sitten vasta ymmärretään mitä vaatimuksella »psykologinen romaani» todella tarkoitetaan; että sillä tarkoitetaan ihmiskuvausta niin korkeassa mielessä, ettei siinä olisi psykologisia kompasteluja.

Joku vuosi sitten havaitsi Olavi Paavolainen ja hänen kauttaan koko maa, että kirjallisuutemme taso oli lattea. Siihen löydettiin oikea syykin: puuttui todellista ihmiskuvausta ja psykologista tajua. Olavi Paavolainen — aivan oikeutetusti — vaati sitä. Ja hän todella loihti kirjailijoihimme tuon herätyksen. Mutta hänen olisi kyllä saman tien pitänyt loihtia maahan pari kolme suurta kirjailijaa, jotka olisivat ymmärtäneet, mitä hän tarkoitti: mitä psykologinen ihmistuntemus on.

Nyt on maassamme pari-kolmekymmentä psykologista kirjailijaa, jotka eivät näytä sitä ymmärtävän.

Onko kirjallisuutemme taso nyt lattea?

Lauri Viljanen näki jo monta vuotta sitten, että suomalaisen kirjallisuuden dekadenssi oli ilmeinen. Minusta tuntuu, että se on nyt vielä ilmeisempi. Modernismi oli lapsellisempaa kuin psykologia. Se oli siis vaarattomampaa ja kevyempää. Modernismi johti vaivattomaan mitättömyyteen. Psykologia johtaa teeskenneltyyn vakavuuteen ja luulosairauteen. Tarkoitan, että se johtaa siihen juuri meillä, jos se on nykyään elävien kirjailijoittemme ainoa herättäjä, joka rämisee heidän epäselviin uniinsa kuin herätyskello. Joka toki tarkoittaa herättää ihmiset oikeaan työhön, eikä ällistelemään ja erittelemään omia ja lähimmäistensähämäriä unia. Tämä johtaa siihen, että kirjailijoitten koko mielenkiinto siirtyy sangen kauas nykypäivästä.

Toinen muotisuunta nykyisin on lähellä edellistä: psykoanalysia. Mutta se on onneksi niin teoreettinen asia, että kaikki eivät pysty kirjoittamaan siitä vääristeleviä romaaneja. Tämä tiede tuntuu jokatapauksessa mielenkiintoiselta, koska se kokonaisuudessaan perustuu seksualikysymykseen. On melko varmaa, että pian saamme lukea erittäin nerokkaita psykoanalyyttisia romaaneja. Sitäpaitsi niitten menekkikin tulee varmaan olemaan taattu. Ja vaikka ne olisivat miten huikean ja sekavan seksualisia tahansa, on niitten puolustuksena aina oleva se, että ne ovat tieteellisesti tutkittuja: tämä on psykoanalysiaa.

Lauri Viljanen! Eikö sekin olisi dekadenssia?

Kolmas huuto — ja tärkein, joskaan ei niin hyvin kuultu — on yhteiskunnallinen romaani.

Asiasta on meluttu sangen vakavasti molemmin puolin barrikaadin. Mutta ainuttakaan yhteiskunnallista romaania ei ole ilmestynyt. Vai oliko Toivo Pekkasen »Tehtaan varjossa» sellainen? Ei sillä tavalla kuin sen olisi pitänyt olla.

Eräällä taholla käsitetään, että yhteiskunnallisen romaanin tulisi käsitellä luokkakysymystä. Miksi ei, mutta se olisi sitten yhteiskunnallinen romaani samassa suhteessa kuin meidän nykyiset psykologiset romaanimme: ahdas ja rajoittunut. Se olisi ehkä sitten se n.k. taisteleva romaani.

Meillä ovat kirjailijamme ylpeitä siitä, että he lukeutuvat poliittisiin ryhmiin, joko oikealle tai vasemmalle, ikäänkuin taide viihtyisi yksinään kummallakaan puolella. Lauri Viljanen näyttää ymmärtäneen tämän ja hän taistelee Helsingin Sanomissa »poliittista myrkytystä vastaan omilla keinoillaan»: hän ehdottaa, että kirjoitettaisiin poliittinen komedia, jonka »hyväntahtoinen nauru» muka vapauttaisi meidät yhteiskunnallisesta puristuksesta, — joka ei mitenkään voi herättää naurua.

Mika Waltari on kirjoittanut yhteiskunnallisen romaanin — viime vuosisadalta. Mutta Mika Waltari on siksi lahjakas ja joustava kirjailija, että hänen luulisi pystyvän kirjoittamaan sellaisen myös tältä vuosisadalta. Yhteiskunnallinen romaani vuodelta 1934—5 ei ole mikään vaarallinen asia. Turha pelko.

Arvi Järventaus: **Ja eläinten henki oli rattaissa.** Werner Söderström Oy. 1934.

Arvi Järventauksen uusi romaani: »Ja eläinten henki oli rattaissa», on kuvaus veturimiesten elämästä.

Kirjan päähenkilö lämmittäjä Puhakka on n.s. maailmallisella tiellä, mutta saatuaan uuden esimiehen, kuljettaja Laurinahon, joutuu hänen uskonnollisten vaikutteittensa alaiseksi, vaikkakin on vakaasti päättänyt torjua kaikki mahdolliset käänytysyritykset.

Lämimttäjä Puhakalla on ollut uskovaisista aivan toisenlainen käsitys, kuin minkä Laurinaho esittää. Hän tapaa Laurinahossa miehen, joka ei ole uskonnollisten dogmien läpitunkema, vaan sovelluttaa uskonnon elämäänsä tavalla, jonka näkee olevan sopusoinnussa Kristuksen etiikan kanssa. — Laurinahon puhtaan persoonallisuuden ja kerran tapahtuneen rautatieonnettomuuden vaikutuksesta tulee Puhakka kääntymykseen.

Lämmittäjä Puhakka joutuu kuitenkin jonkun ajan kuluttua eroon Laurinahon vaikutuksen piiristä, jälleen »Maallisten» tovereitten joukoon. Persoonattomana ihmisenä jättää hän uskonnon ja omaksuu tovereittensa katsantokannan.

Vapaussodan aikana joutuvat veturimiehet vaiheitten ristiriitaisuuksien eteen tahtoessaan pysyä uskollisina antamalleen lupaukselle, vaikkakin hallituksen johdossa on toisenlaisen katsantokannan omaavia miehiä kuin mitä osalla heistä on. Näihin aikoihin tulee esiin se vastuunalaisuuden tunne minkä he tuntevat heille uskottuja vetureita kohtaan.

Sodan päätyttyä joutuu Puhakka ja useat hänen tovereistaan virastaan pois, syytettynä punaisille antamastaan avusta, vaikkakin he omasta-mielestään ovat täyttäneet vain valtiolle antamansa lupauksen.

Laurinaho ja Puhakka kohtaavat jälleen toisensa ja Puhakka tulee uudelleen kääntymykseen.

Kirja päättyy uuden isänmaallisen liikkeen ja sen hyväksymän uskonnon oikeaksi toteamiseen.

Se asiantuntemus, jolla Järventaus kuvaa veturimiesten elämää, herättää tosiaankin ihmettelyä. Hänen kuvaamanaan muuttuu esim. veturi inhimilliseksi olennoksi ja meille selvennee monta mielenkiintoista kohtaa.

Henkilökuvien joukosta kohoaa miellyttävänä Laurinahon eetillisesti pitkälle kehittynyt persoonallisuus, hän ikään kuin hallitsee tapausten kulkuja.

Uskonnonnollisia näkökohtia silmälläpitäen, tuntuu Järventauksen suhtautuminen Pohjanmaalla esiintyvää herännäisyysliikettä kohtaan ehkä liian suvaitsemattomalta.

Mainion tyylillisen tulkintansa lisäksi kykenee kirjailija antamaan meille jotakin muutakin, kuin vain ympärillämme olevan maailman, nim. omaksumansa »arvojen maailman». *Y. L.*

Toivo Pekkanen: **Kauppiaiden lapset.** Werner Söderström Oy. 1934.

Toivo Pekkasesta, entisestä työläiskirjailijasta on tullut keskisäädyn kuvaaja. Pekkasen henkilökuvat ovat aitoja, ja loppuun asti eriteltyjä. Hän ei anna minkäänlaisten naivien, senttimenttaalisten tunneseikkojen häiritä itseään, vaan kylmän loogillisesti ja harkitusti siirtelee henkilöitään, kuten shakkimestari nappuloitaan. Asettelee probleemoja, ratkaisee ne. Taistelee itsesyytyväistä poroporvarillisuutta vastaan, apunaan ainoastaan kylmä, tieteellinen järkensä. — Pekkanen ikäänkuin pidättää lukijansa erillään kuvattaviensa iloista ja suruista. — Lukija on vain toteaja.

»Kauppiaitten lapset», on enemmän kuin ajanvieteromaani. Pekkanen työskentelee myös aatteilla, eikä tyydy puhtaasti kuvaamiseen. Harkitusta johdonmukaisuudestaan, ja pitkälle menevästä erittelystään huolimatta hän pysähtyy intellektualisten tasolle, eikä mielestäni näe korkeinta mitä ihmisyys vaatii — sielun kokonaisuutta ja kaiken elämän syvää eheyttä. *Y. L.*

Unto Karri: **Mirja ja Markus.** Gummerus O.Y. 1934.

Unto Karrin kirjailijakehitys on sangen mielenkiintoinen. Hänhän alkoi maalauksellisilla ja voimakkailla pohjanmaalaisnovelleilla Lakeus vaikenee ja kirjoitti sitten moralisoivan ja modernisen Sodoman, joka herätti aikoinaan melkoista huomiota Tämän jälkeen kirjoitti Karri useita vähemmän merkitseviä ja tyylillisesti epäselviä romaaneja. Vasta viime syksynä ilmestynyt Lunastetut päivät, osoitti että kysymyksessä on sittenkin erittäin kehityskykyinen kirjailija.

Unto Karrin uusi kirja Mirja ja Markus on taas kokonaan erilainen kuin edelliset. Tosin naisen ja miehen välinen probleema esiintyi Karrilla jo Sodomassa, mutta on se Mirjan ja Markuksen tarinassa entisestään paljon syventynyt ja hienostunut. Tässä kirjassa on Karrin myötätunto henkilöihinsä suorastaan liikuttavan lämmin, Ja ehkä juuri tämä on vaikuttanut senkin, että kirjoittajan tyyli on entisestään kokonaan muuttunut. Karri kertoo äärettömän hillitysti ja kauniisti. Hänen aikaisemmat tyylilliset ja aiheelliset karkeutensa ovat tyystin hävinneet. Mirjaa ja Markusta on suorastaan miellyttävä lukea.

Ainoa häiritsevä seikka on se, että kirjailija antaa erään teoksensa päähenkilön, Mirjan isän, Anders Senkin, kertoa tarinan kirjoittajalle. Tällainen rakenne ei pysy eheänä, koska tapahtumat ja kirjoittaja itse kuitenkin joutuvat aiheen toisessa sävyssä tulkitsemaan.

Kansikuvan on sommitellut Väinö Aaltonen. *O. P.*

Lempi Jääskeläinen: **Nunna.** Otava. 1934.

Lempi Jääskeläinen on oikeastaan monipuolinen ja tuottelias kertoja. Hän on kirjoittanut elokuvaromaaneja, historiallisia romaaneja ja nyt viimeksi jonkinlaisen naiskohtalotarinan, joka taas on sävyltään kokonaan erilainen kuin edelliset.

Tuntuu siltä kuin Lempi Jääskeläinenkin olisi ajatellut kirjoittaa psykologisen romaanin. Jossain määrin hän on siinä onnistunutkin. Mutta mitään erikoisen syvällistä reaktiota ei hänen uuden kirjansa päähenkilön sielussa ole voinut tapahtua, koska tämä luostarista palattuaan äitinsä sairasvuoteen ääressä sitten näkee »ikäänkuin kirkkaassa valossa kutsumuksensa.

Hänhän voisi täyttää elämänsä kantamalla muiden taakkoja. Hän, käytyään itse pimeässä ja tuskassa, voisi auttaa niitä, jotka siinä harhailevat . . . Voisi auttaa sairaita — lohduttaa kuolevia.»

Cecilia Saarenmaasta tulee siis sairaanhoitajatar.

Kun ajattelee Lempi Jääskeläistä värikkäitten historiallisten romaanien kirjoittajana, täytyy todeta, ettei hän tässä romaanissaan ole aivan omalla alallaan. Weckrooth'ien aikainen raikas ja eloisa ote on poissa. Ja tällaisessa herkässä aiheessa pistävät kirjoittajan tyylihuolimattomuudetkin liian näkyvinä silmään.

Mutta jos ottaa Lempi Jääskeläisen »Nunnan» vain eräänlaisena pikku kohtalotarinana, niin puolustaa se siinä paikkaansa täysin määrin. Ja on varmaa että tällainen kirja saa paljon ihastuneita lukijoita. *O. P.*

Koskaan vielä ei kirjailijalla ole ollut niin kiitollista ja kiintoisaa ajankohtaa kuvatakseen kuin tämä. On ihmeellistä, jos kaikki meidän kirjailijamme ovat niin suuria poroporvareita, että he eivät pysty tuntemaan sitä puristusta, joka tällä hetkellä painaa erikoisesti henkistä yksilöä.

Vasta sitten kun tämä ymmärretään ja myös tunnetaan, me voimme saada todellisen psykologisen ja yhteiskunnallisen romaanin. Kirjailijan tulee itsekin tuntea jotakin eikä yksinomaan kuunnella muitten kertomia juttuja ja kehitellä niistä jotakin kummallista niihin puitteisiin, mitä hän psykologiasta tietää.

Eräs esimerkki vielä. Meidän nykyään ehkä ainoa yhteiskunnallisesti ja psykologisesti tunteva kirjailijamme Toivo Pekkanen tekee haastattelijalleen tämän vuoden »Nuoren Voiman» n:o 10:ssä hämmästyttävän väitteen vai onko tämä tunnustus:

»Todellisuudessa elämä on hajanaista. Kirjassa täytyy olla johdonmukaisuutta ja yhteenvetoja. Katson, että elämässä ja osittain myös kirjallisuudessa luotetaan liian paljon sisäiseen näkemykseen, etteivät tieteelliset totuudet pääse näkyviin.»

Toivo Pekkanen ei näe elämässä mitään loogillista, ei mitään sisäisesti näkevää. Tai oikeammin hän ei halua nähdä sitä, että »tieteelliset (psykologiset) totuudet pääsevät näkyviin».

Jos Toivo Pekkasen tapainen kirjailija puhuu näin, on meidän turha häneltäkään odottaa psykologista romaania. Hänhän sanoo kirjoittavansa sellaista, jota ei ole olemassakaan. Muut kirjoittavat olemattomia vielä suuremmassa määrässä.

Oiva Paloheimo.

KALEVALA

Suomalaisten kansalliseepos.

Kirjoittanut PIETRO TRONCHI.

Julkaisemme tässä seuraavan mielenkiintoisen kirjoituksen, joka osoittaa, millä silmillä maassamme vuoden asunut italialainen musiikki- ja sanomalehtimies katselee kansalliseepostamme. Julkaistaan suuressa italialaisessa lehdessä »Libro e Moschetto».

Harvat italialaiset tiennevät, että kaukainen Finlandia-niminen maa, josta sen omat asukkaat käyttävät nimeä Suomi— eikö se soikin kauniilta ja runolliselta? — omaa maailman ehkä suurimman varaston kansanrunoutta. Tämä runous on osaksi eepillistä (pitempiä ja lyhyempiä kertovaisia runoelmia sekä satuja), osaksi lyyrillistä (lauluja, sananlaskuja, loitsuja). Myös kansansävelmiä (lauluja, tansseja) on Suomesta kerätty suunnattomat määrät. Suuri osa suomalaisen kansantaiteen tuotteita on jo julkaistu painosta.

Suomalaisen kansanrunouden pääteos on muinaisaikainen eepos »Kalevala», joka on syntynyt Itä-Suomessa; sen on kirjoittanut muistiin ja järjestänyt yhtenäiseksi runoelmaksi professori Elias Lönnrot. Hän julkaisi Kalevalan ensi kerran v. 1835, ja v. 1849 hän julkaisi siitä uuden, laajennetun painoksen, joka sisältää Kalevalan sen nykyisessä asussa. Tämä eepos sisältää 50 laulua ja 22,795 säettä. Se on käännetty kaikille sivistyskielille, eräille niistä useampiakin kertoja. Italiankielisiä käännöksiä on tähän asti julkaistu kolme; parhaan niistä on toimittanut professori P. E. Pavolini, ja on se ilmestynyt v. 1909. Tämä käännös on kaikesta päättäen samalla ylipäänsä paras suuriin sivistyskieliin tehty Kalevalan käännös. Italiankieli on kaiullisessa suhteessa suomenkieltä lähempänä kuin mikään näistä kielistä, niin että lukija saa italialaisen käännöksen avulla hyvän kaikinpuolisen käsityksen suomalaisten eepoksesta, joka on luonteeltaan niin erikoinen ja outo etelän kansoille.

Tosiaankin, kun italialainen avaa Pavolinin kauniin, kuvitetun nidoksen, niin kohtaa hänet uppo-uusi, ihmeellinen maailma. Kirjan 12:nnella ja 336:nnella sivulla on kuvia suomalaisista korpimaisemista: järvistä, joihin tuuheat ikivanhat puut kuvastuvat. Nämä maisemat ovat vallan idyllisiä, mutta niiden yllä näyttää leijailevan salaperäinen taikatunnelma. Sama tunnelma tuulahtaa vielä voimakkaampana vastaan koko tuosta suuresta eepoksesta. Se elää yliluonnollisen ilmakehässä. Sen sijaan että Homeroksen runoelmat ja Aeneidi ovat koko käsitykseltään ja kuvaamistavaltaan jotenkin realistisia, vaikkakin jumalat niissä usein puuttuvat tapausten kulkuun, edustaa Kalevala pitkin matkaa enemmän tai vähemmän yliaistillista näkemystä. Siinäkin kerrotaan monia urotöitä ja seikkailuja, mutta sen sankarit eivät toimi etusijassa ruumiillisiin voimiinsa, urheuteensa ja sotakuntoonsa vedoten, vaan he suorittavat parhaat tekonsa sanan, loitsujen voimalla. Eepoksen pääsankarina ei ole, kuten tavallisesti on kansanrunoissa laita, sotilas tai kuningas, vaan viisas laulaja ja loihtija, Väinämöinen, joka ahkeraan viljelee yliluonnollisia kykyjään ja saa aikaan hämmästyttäviä asioita.

Eepoksen ensimmäisessä runossa kerrotaan, kuinka maailman loi eräs merenjumalatar, ja kuinka hänestä tuli Väinämöisen äiti. Kun tämä joutui riittaan erään röyhkeän nuorukaisen kanssa, niin ei hän suinkaan ruvennut käyttämään miekkaansa, kuten tämä vaati, vaan lauloi loitsuja, joiden vaikutuksesta hänen vastustajansa vajosi suohon; kun tämä rukoili apua, niin hän nosti hänet samoin sanan voimalla suosta. Tuollaisia ihmeitä esiintyy eepoksessa tavan takaa. Kun Väinämöinen esim. lähti kosimaretkelle, niin hän ratsasti mielitiettynsä luokse pitkin aavan meren aaltoja. Kun hänen vihollisensa, äskenmainittu nuorukainen, tällöin ampui hänen hevosensa ja hän itse suistui mereen, niin tuli kotka ja kantoi hänet pois ilmojen halki. Kun hän kosi neitoa, niin tämä vaati häntä suorittamaan eräitä ihmetöitä, m.m. rakentamaan veneen ja saattamaan sen vesille pelkästään sanan voimalla. Hän yritti tehdä niin, mutta häneltä puuttui kolme sanaa, ja hän lähti Manalaan niitä etsimään. Kun hänen kilpakosijansa, seppo Ilmarisen, piti takoa ihmemylly Sampo, niin hän pani tuulet liehtomaan pajassaan. Kun tämän loppumattomia rikkauksia jauhavan myllyn omistamisesta syntyi riita kahden kansanheimon välillä, niin suoritettiin taistelut suureksi osaksi sanan voimalla. M.m. loitsi Louhi-emäntä, toisen kansanheimon johtaja, itsensä kotkaksi, joka kantoi siipiensä alla sata asestettua urosta, sekä lähetti loitsimalla petoja ja tauteja vihollistensa maahan. Auringon ja kuun hän otti vangiksi, niin että syntyi alituinen pimeys. Mutta Väinämöinen, hänen vastustajansa, oli vielä mahtavampi noita, ja hänen väkensä voitti Louhen sekä pimeän Pohjolan asukkaat. Sitten syntyi Jesuslapsi Suomen kuninkaaksi, ja Väinämöinen pakeni merensaareen, luvaten vielä kerran palata ja tuottaa Suomen kansalle uuden onnenajan.

Nämä tapaukset, joihin kuuluu lukuisasti ihmeitä, muodostavat Kalevalan pääsisällyksen, mutta niihin liittyy monia episodeja, m.m. kertomuksia kolmannen pääsankarin, donjuanmaisen Lemminkäisen kirjavista seikkailuista sekä traagillinen tarina synkästä Kullervo-sankarista. Koko Kalevalan juoni on draamallinen. Perusaatteena on taistelu valon ja pimeyden voimien välillä, jossa taistelussa edelliset pääsevät voitolle. Voittoa ei saavuteta asevoimin, vaan ajatuksen ja sanan mahdilla. Johtoaate on näin ollen suuri ja syvä, suurempi ja syvempi kuin Iliadissa, joka oikeastaan käsittelee vain erään ryöstetyn naisen takaisin valloittamista tai Odysseiassa, jossa vain kerrotaan erään sankarin yksityisistä seikkailuista sekä siitä, kuinka hän kosti yksityisille vihollisilleen. Kalevalassa astuu sen sijaan vastakkain kaksi maailmankatsomusta kaikkine voimineen ja koko luonnon annetaan osallistua taisteluun hyvän ja pahan välillä.

Millaista on sitten Kalevalan kertomistapa?

Se tekee italialaiseen lukijaan yhtä oudon vaikutuksen kuin eepoksen yliluonnollinen sisällyskin. Esitystapa on laveaa, sanarikasta, rehevää, maalailevaa. Eepillisen juonen keskeyttävät pitkät lyyrilliset osastot, m.m. loitsurunot, jotka esityksen sanarunsauden ja tarpeettomien taistelujen kera tekevät eepoksen hieman pitkäveteiseksi. Runokuvat ovat usein rohkeita, liioiteltuja, yliaistilliseen pyrkiviä, mutta hyvin usein myös realistisen sattuvia. Huumori on runsaasti edustettu. Pääsankari Väinämöinenkin tehdään pilan esineeksi, kun hän iäkkyydestään huolimatta alkaa kosiskella nuoria neitosia ja joutuu sen johdosta noloihin tilanteisiin. Toista sankaria Ilmarista taas pilkataan hänen yksinkertaisuutensa ja herkkäuskoisuutensa takia, ja kolmatta sankaria Lemminkäistä, hänen kerskailuhalunsa vuoksi. Runoelma on värikkäine seikkailukuvauksineen hauska lukea,

jos vain hyppää pitkäpiimäisimpien loitsurunojen yli, samoin kuin häärunojen kylläkin kauniiden, mutta liian laveiden lyyrillisten jaksojen.

Antaakseni lukijalle käsityksen Kalevalan esitystavasta lainaan tähän VIII laulun 50 ensimmäistä säettä Pavolinin käännöksestä. Ne ovat tyypillisiä sekä kuvastavalle että vuoropuhelulle:

Era bella la fanciulla
di Pohja, vanto dell' acque;
sedea lungo il firmamento,
risplendea del ciel sull' arco,
nelle pure vestimenta,
nelle candide sue vesti:
un tessuto d' or tesseva
e d' argento lo fregiava;
era d'oro la navetta,
era il pettine d' argento.
J.n.e.

Kuten näkyy, käytetään Kalevalassa runsaasti säekertoa; melkein joka säettä muunnellaan seuraavassa säkeessä toisia sanoja käyttämällä. Italialainen käännös jäljittelee jotenkin hyvästi myös alkutekstin runomittaa, joka on kuitenkin vaihtelevampaa ja vaikuttaa muinaissävyisemmältä sen vuoksi, että sana- ja runokorot ovat siinä useammin keskenään ristiriidassa, samoin kuin kreikkalaisessa ja roomalaisessa runoudessa. Kymmenen ensimmäistä äsken siteeratuista säkeistä kuuluvat alkukielellä:

Tuo oli kaunis Pohjan neiti,
maan kuulu, ve'en valio,
istui ilman vempelellä,
taivon kaarella kajotti
pukehissa puhtahissa,
valke'issa vaattehissa;
kultakangasta kutovi,
hope'ista huolittavi,
kultaisesta sukkulasta,
pirralla hope'isella.

Joka sanassa on korko ensi tavulla. Yksinkertaiset ääntiöt ja kerakkeet lausutaan lyhyinä, kaksinkertaiset pitkinä. Enimmissä säkeissä käytetään alkusointua, jonka aikaansaaminen on suomenkielessä hyvin helppoa; käännöksessä se voidaan saada esille vain joissakin säkeissä, kuten seuraavassa:

Il verace Väinämöinen.

Laulun voimaa kuvataan m.m. seuraavalla tavalla:

Cantò il vecchio Väinämöinen,
e si scosser laghi e terre,
vacillaron le montagne,
s' agitarono le pietre.
si spaccarono gli scogli,
ed i sassi sulla spiaggia.
(III. 295—300.)
(Lauloi vanha Väinämöinen,
järvet läikkyi, maa järisi,
vuoret vaskiset vapisi,
paaet vahvat paukahteli,
kalliot kaheksi lenti,
kivet rannalla rakoili.)

Mitä sanoo lukija tällaisesta eepillisestä tyylistä? Eikö se ole tempaavaa? Sen yllä väreilee tuon salaperäisen, etäisen maan ikivanha pakanallinen ajatustapa, jossa luonnollinen ja yliluonnollinen sekoittuu yhteen, niin että kumpikin vaikuttaa yhtä luontevalta ja uskottavalta. Ensinnä siteeratuissa säkeissä istuu Pohjan neito taivaankaarella, ja runo kuvaa realistisella tavalla, kuinka hän kutoo siellä kangasta; yhtä realistisesti hän keskustelee kosijansa Väinämöisen kanssa, joka ei näe mitään kummaa siinä, että neito istuu taivaankaarella hänen päänsä yläpuolella. Tämä pakoton luonnollisen ja yliluonnollisen sekoitus sekä sen alla esiintyvä vahva usko salaperäisiin voimiin antavat Kalevalan esitystavalle sen ehkä suurimman viehätyksen.

Hankkikaa Pavolinin oivallinen Kalevala-käännös, lukekaa se ja nauttikaa siitä! Eteenne avautuvat silloin Suomen erämaat, joissa tuhannet ja taas tuhannet järvet kimmeltävät, sen valoisat kesäyöt, sen pitkät, lumiset talvet, sekä sen juro, umpimielinen, elämän syntyjä syviä mietiskelevä kansa, joka on saanut paljon kärsiä, mutta kuitenkin säilyttänyt voimakkaan huumorintajunsa sekä ihanteellisen maailmankatsomuksensa, uskon hyvään ja oikeaan sekä käsityksen siitä, että henki on kaikkia maailman ulkonaisia mahteja väkevämpi. Kalevala on hengen ja hyveen voiman ylistystä. Tässä suhteessa sillä on yhtymäkohtia meidän suurimman eepoksemme Divina Commedian kanssa, joka myös liikkuu yliaistillisella tasolla ja puhuu laajasti pahan rankaisusta. sekä hyveen voitosta. Italialaiset, joilla on synnynnäistä taidetajua enemmän kuin useimmilla muilla kansoilla, pystyvät erittäin helposti käsittämään suomalaista luonnetta, joka on ensi sijassa taiteellista ja ihanteellista, minkä ohella se on vähemmän käytännöllistä kuin italialainen kansanluonne. Tulla Kalevalan avulla kosketukseen henkisen sukulaiskansan kanssa, jonka sisäinen ja ulkonainen elämä on vuosituhansien kuluessa pukeutunut kokonaan toisiin muotoihin kuin italialaisten, on kaikille kirjallisuudesta kiinnostuneille meikäläisille elämys. He voivat sitä tietä rikastuttaa sisäistä elämäänsä uusilla arvoilla, joita ei välitä minkään muun kansan runous kuin kaukaisen, Pohjolan lumen keskellä ja Pohjolan kirkkaan kesäauringon alla elävän Suomikansan.

Etsu Inagagı Sugimoto: »**Blommor i ny jord**». Englanninkielestä ruotsintanut Ingrid Rääf. Söderström & c:o 1934.

»Kukkia uudessa maassa» on lukijalleen paljon antava kirja. Sen kirjoittaja, ylhäinen samurai-luokan japanitar, sai jouduttuaan kihloihin Ameriikkaan matkustaneen sulhasensa kanssa eurooppalaisen kasvatuksen ja siitä kai nyt seurauksena tämä teos, tämä viehättävä, syvän tunteen, puhtauden ja lukijaa vastaan tulvehtivan naisellisen sydämenlämmön ja hentouden läpäisemä kirja. Japanilainen lukijana ei siitä ehkä muuta löytäisikään. Mutta meille se lisäksi avaa myös ehtymättömät asiarikkaudet tietoihimme tuon vanhan, hienostuneen kulttuurin hengestä. Ohitsemme virtaavat kirjan sivuilla tuhannet ikivanhat traditiot ja symboolit, muinaiset uskot ja yhäti elävät kultit, kaikki aitoina, puhtaina, sisältäpäin lukijalle valaistuina. Samoin runsaat sadut ja lopuksi koko, meille käytännön ja rahan palvelijoille vieras, usein hyötyä ajattelematon, vain pelkää kauneutta tai jotain vanhaa uskoa tavoitteleva arkipäiväkin. Kaikkiaan: eteemme avartuu siinä outo, tarumainen — ehkä omaamme onnellisemmalta ja ainakin kauniimmalta, viattomammalta, henkisemmältä näyttävä maailma. Se avautuu kaikki sisältäpäin nähtävänä, sellaisenaan ymmärrettävänä, todellisena — hienostuneen, japanittaren kauniisti kuvaamana. Kirjan kirjoittaja ei ehkä ole mikään suuri kirjailija, ei huomattava ja kiehtova romaanimestari meikäläisen taiteen mielessä. Hänen avunsa on vain olla puhdassieluinen ja olla läpikohtaisesti nainen, kahden kulttuurin helmasta sivistyksensä saanut oman elämänkertansa kirjoittaja. Niin ei hän kirjaansa ole mutta punaista lankaa luonutkaan. Mutta sehän jo siinä riittääkin sulkemaan piiriinsä lukijansa lumoavan sisällön.

E. R.

Helsingin Sanomat kulttuuritekijänä 45-vuotias.

HS:n juhlanumero monipuolisena, sisältörikkaana, erinomaisesti toimitettuna antaa aihetta vilpittömään onnitteluumme huolimatta siitä, että pidämme sitä suomen kansan henkisen elämän kehittäjänä väljähtyneenä »suurkapitalistina», joka ei jaksa seurata aikansa nopeata elämän virtaa enää omilla voimillaan.

Kun lehden ensimmäinen päätoimittaja Eero Erkko yhdessä Juhani Ahon, Arvid Järnefeltin ja E. O. Sjöbergin kanssa lähetti ensimmäisen tilausilmoituksensa, sanottiin siinä lehden tehtävistä ja tarkoituksesta m.m. seuraavaa:

»Puoluekannaltaan tulee lehti olemaan puhtaasti suomenmielinen, mutta kun meistä suomenmielisyyteen alusta alkaen on kuulunut ja täytyy edelleenkin kuulua myöskin se, että suomalainen kansa saatetaan tilaisuuteen vapaasti kehittää henkisiä ja aineellisia voimiaan, että se pääsee osallisuuteen suurten sivistyskansain henkisistä aarteista, voidakseen kehittää niitä oman luonteensa mukaisesti, ja kun siis katsomme kaikenlaisen henkisen piiritystilan turmiota tuottavaksi, niin olemme tehtäväksemme asettaneet myöskin voimiemme mukaan työskennellä niiden esteiden poistamiseksi, jotka kansamme henkistä kehkeytymistä ehkäisevät.»

Kun Päivälehti 45 vuotta sitten syntyi oli se suomalaisen, intomielisen nuorison tulisielu, joka oli asettanut päämääräkseen suomalaisen kulttuurivapauden saavuttamisen. Mutta kun vapaus sitten oli saavutettu kangistui se kaavoihinsa, jonka puitteet ajan hammas kivetti. Se ei enää tunne suomalaista kansallishenkeä niin kuin se tunsi sen silloin. Sillä ei enää ole sitä valoisaa uskoa, riemukasta rohkeutta, minkä läpitunkema se oli Eero Erkon, Juhani Ahon ja Santeri Ivalon voiman päivinä. Sen ihanne pysähtyi siihen itseensä — eikä jaksanut kohota korkeammalle. Se valmistui kahlehtimaan nuorta kansallista ja isänmaallista henkeä.

Mutta nykyisessä muodossaankin on se saavutus sinänsä, jota sen vanhat, harmaantuneet kannattajat ja ystävät mielellään katselevat. Näimme sen palstoilta taisteluvuotemme, sen rehelliset pyrkimykset tsarismin ja byrokratismin kahleista, mutta emme löydä siitä enää nuorekasta riemua jo saavutetusta, vaan vain epäluuloista pelkoa kasvattiensa intomielistä nuoruutta kohtaan, joka sen mielestä vain pyrkii seikkailuihin. HS. maalaa taantumuksen mustan pilven Suomen taivaalle huomaamatta, että se *musta pilvi* on lehti ja sen intoilijakunta itse. Se siitä.

Lehden historiikit ja monet muistelmakirjoitukset tuovat esiin kaikessa vaatimattomuudessa monet kauniiden muistojen valtavat hahmot: Eero Erkon, Järnefeltit ja Leinot, Setälän, Castrenit, Ståhlbergin ja monen monet sekä vanhemman että nuoremman polven miehet ja niissä muistoissa on kaunista elää.

Taloudelliset kirjoitukset sellaisinaan kuvaavat entisaikojen suuriarvoista kehitystä. A. K. Cajander kirjoittaa metsätaloutemme kehityksen syvistä suuntaviivoista ja suomalaisesta yritteliäisyydestä sekä Suomalaisen talouselämän turvaamisesta, Einar Böök jatkaa sosiaalisesta toiminnasta ja pyrkimyksistä, Kaarlo Castrén sovinnollisuudesta ruotsinkielisten rehellisten isänmaan ystävien kanssa, joita hän vakuuttaa vielä olevan monta, Lucina Hagmanin ihanteet oppikoulujen tehtävistä omaavat vielä sen ajan tuoreuden. Ja sitten ovat vielä J. Jyskeen, V. M. J. Viljasen, K. V. Hopun erikoiskirjoitukset maamme talouselämästä edelleen ansiokkaat ja huomion arvoiset. Kun vielä otamme huomioon lehden erinomaisen uutistoimituksen ulkomaaosastoineen, tunnemme mieluisaksi velvollisuudeksemme onnitella kulttuuritekijää sen kuluneesta aikakaudesta. Olisimme vain suoneet, ettei se olisi kangistunut omiin puitteisiinsa vaan joustavasti eläytynyt kansamme elämään kokonaisuudessaan sekä siten edelleenkin kehittynyt sen soihdun kannattajaksi, jonka se kansallemme ryssän vallan pimeinä aikoina itse oli sytyttänyt, mutta johon se ei ajoissa ollut polttoainetta kylliksi varannut.

I. M. Varoma.

Aaro Murros: **Ehkä me vielä jaksamme nousta.** Werner Söderström O.y. 1934.

Jokapäiväinen elämä on harmaan väritöntä. Omaa elämätään elää ihminen värittömänä välttämättömissä touhuissaan ja hukkuu jokapäiväisyyteen, joka ei tarjoa mitään kiintoisaa. Jokapäiväisyys vain merkitään elämän kirjaan kuivilla numeroilla, jotka tilastomiehen paperille jättävät vain summan taikka eron. Virheetön» sielu merkitsee tällaisessa ympäristössä verraten vähän. Poikkeuksista puhutaan joskus, ja ainoastaan persoonallisuus, tehty ja mainostettu taikka erikoisen oleellinen — herättää mahdollisesti jonkun verran huomiota.

Kun kirjailija esikoisteoksensa sommittelee jokapäiväisyyden kudelmista, täytyy hänen uhmata lukijapiiriään, taikka tuntea oma kuvaamakykynsä kyllin suureksi toivoakseen itselleen lukijoita, ellei nyt oteta huomioon teokselle annetun nimikkeen mahdollisesti aiheuttamaa uteliaisuutta. Tuntuu melkein siltä, kuin tämä nimike olisi syntynyt Falladan esimerkin mukaan. Ja miksikä ei. Nimike itsessään on sattuva jo senkin vuoksi, että se todellakin kuvaa kirjan sisältöä.

Aaro Murros on kertoelmassaan — enpä tahtoisi sitä oikein romaaniksi sanoa — onnistunut melko kyvin. Henkilöt ovat kaikki pieniä, jokapäiväisen harmaan elämän olioita, joita hän ei tahdokaan suurennella. Hän on kuvannut heidät todellisina ihmisinä, jotka tahtovat, eivätkä tahdo, yleensä eivät edes oikein tiedä itsekään, mitä tahtovat. Sellainen ihminen ei meitä muita jokapäiväisiä kiinnosta. Heissä ei ole mitään romanttista, ei mitään traagillista, he eivät pysty hyvään eivätkä pahaan, ja kun he epäonnistuessaankin vain alistuvat kohtaloonsa tarttuen enemmän muodon vuoksi kuin tarttuakseen oljenkorteensa, tekee heidän »Ehkä me vielä jaksamme nousta» — avuttomuutensa melko tyhjän vaikutuksen.

Rappeutuneen entisen ylioppilaan ilmaantuminen näyttämölle piristää lukijaa. Tuolla rappeutuneelle oliolla oli vielä jälellä elämän-arviointinsakin. Hän vaikka alituisessa puutteessakin ollen yksinkertaisesti ei tahtonut kuolla, sillä kuolema häneen nähden merkitsi kaiken maan ja avaruuden häviämistä, olemattomiin joutumista, ja sitä ajatusta hän ei voinut sietää.

Mutta, eihän kaikkien tarvitse hakea teoksista samaa. Jokapäiväisyydessäkin voi olla paljon opittavaa. Ja Aaro Murros on teoksessaan pystynyt kuvaamaan — tahtoisinpa sanoa — erinomaisen kiintoisasti elämää sellaisena kuin se on, heittäytymättä painamaan yksilön moraalista tasoa alemmas kuin tietää sen olevan. Hän tahtoo tuoda esiin ajatuksensa sellaisenaan. Jokapäiväinenkään ihminen ei olemukseltaan ole huono, moraaliton eikä raukka, vaan elävä ihminen kaikkine niine avuineen jotka luoja hänelle on antanut.

V.

Saara Rampanen: **Jääkärien matkassa itärintamalla.** Werner Söderström O/Y. 1934.

Muistelmateos — suomalaisine elämyksineen, koruton, kaunis, kiehtova kertoelma, unelma ja todellisuus, jonka on luonut suomalaisen naisen sydän.

Kirjoittaja tempaa meidät mukaansa seikkailuihin Venäjälle, vie meidät Saksaan, jossa tutustuttaa meidät maastamme mitään tietämättömiin muukalaisiin ja sulkeutuvaan suomalaispiiriin. Tunnemme jääkärien koti-ikävää karussa äänettömyydessään tunnemme heidän hetkellisiä riemujaan, kujeilujaan, käymme heidän kanssaan sairaaloissa ja saunassa,jauhoja hankkimassa ja pullia leipomassa, syömme nisua ja hernekeittoa, laulamme yhteisissä illanvietoissa ja pikku »kekkereissä». Ja kun lähdönhetki tulee, ei meitä pidätä enää mikään. Ulos aavalle, kohti Pohjolaa, läpi miinavyöhykkeitten Vaasaan, maihin, isänmaahan ja taisteluihin. — Elämme tuon kaiken, kiitos tekijän, joka itse eli jääkärielämän sielulliset vaiheet, tuskat, riemut ja hetkelliset ailahtelut.

V.

AJATELTUA JA ELETTYÄ

Ernest Dimnet: **»Mitä varten elät?»** Suomentanut J. Hollo. W.S. O.Y. 1934.

Apotti Dimnet'stä ja hänen kirjastaan »Mitä varten elät?» haluan arvosteluni heti alkaa suosituksella. Sillä pidän ihmiselle arvollisempana oikein elettyä päivää kuin hyvin kirjoitettuja painoarkkeja ja korkeampana viisasta, arkipäivässäkin mahdollista hengen ja sydämen puhtautta kuin vaikkapa tohtoriväitöskirjaa. Jos on olemassa kirjaa, joka meitä siihen opastaisi, lukekaa se! Sellaisia kirjoja tuntee meistä jokainen — kenties — jonkun itselleen, joskin toisaalta on niin, ettei meille kaikkea suoralta kädeltä opettavaa kirjaa ole milloinkaan kirjoitettu. »Jumalallinen viisaus» näet voi meistä viisaimmille jotain sanella — ja sen me sitten välittömästi itse kykenemme vastaanottamaan. Mutta »jumalallinen viisaus» ei sanele kirjaa, mistä valmeina kaavoina saisimme opin. Kun viisas mies kirjoittaa elämästä ymmärtämänsä, on siinä aina jotain »jumalallista». Mitä enemmän jossakin kirjassa sellaista on, sitä enemmän se vaatii jo *ennalta* samaa lukijaltaan, sitä syvällisemmäksi sanomme kirjaa. Varsinaista oppikirjaa ei kukaan voi kirjoittaa — elämänviisaudesta. Niin ei Dimnet'kään ole sitä voinut. Mutta maailmassamme on niin, että meillä on oppimista vähemmänkin syvällisestä, kunhan se on vakavaa ja kirjoittajan hengen puhtautta ja sisäistä jaloutta, henkevyyttä kuvastelevaa. Sitä on Dimnet'n nyt suomennettu kirja, yhtä suuressa määrin ja enemmänkin kuin jo tuntemamme »Ajattelemisen taito». Dimnet on itseasiassa sangen selvästi »tavallinen» ihminen, ei mikään jättiläinen ajatuksen avaruudessa, ei mikään nerollisena palava henki. Mutta hän on vakava, on oma itsensä, on ajatteleva ja jalosydäminen. Häneltä voimme oppia olemaan itsekin jaloja sellaisina kuin kukin mitoiltamme olemme. Häneltä myös opimme vaatimaan itseltämme paljon ja uskomaan vähän kaikenlaisiin muka syntymässämme seuranneisiin »selittäviin syihin» y.m.s. Mutta tärkein, mitä häneltä saamme, on todellista ja täysin käytännöllistä opastusta a r v i o i m a a n asioita, etenkin moraalisia, oikein. Tämän opastuksen saamme me mitä henkevimmin ja luontevimmin keinoin johdettuina moninaisin pikkuesimerkein ja käytännön realiteetein keskelle arkipäivää. Täällä on Dimnet'n paras työskentelymaa. Hän näet ei ole ajattelija, joka haluaisi ratkaista vuosituhansien probleemeja tai väläytellä perspektiivejä »viimeisiin asioihin». Dimnet on apotti, sanan täydessä ja jalossa merkityksessä, hän on opettaja — isä, tärkeissä asioissa, lukijoilleen. Dimnet'n henki on läpinäkyvä, kuulas, aivonsa todentajuiset ja kirkkaat, tunteensa epäitsekäs, kaiken kaikkiaan oikea opastaja niille, jotka eivät vielä ole päässeet yhtä pitkälle hengen tiellä kuin hän. Dimnet'n kaltaisia kirjailijoita pitäisi olla tuhannesti enemmän.

E. R.

Aleksanteri Mihailovitsh: **Venäjän suuriruhtinaana.** Otava 1934 (Alkuteos »Once a Grand Duke»)
Sama: **Storfurste trots allt.** 269 s. Söderström & C:o. 1934. (Alkuteos: »Always a Grand Duke»).

Se aika, joka sisältyy vuosien 1866 ja 1932, suuriruhtinas *Aleksanteri Mihailovitshin* synnyin- ja kuolinvuosien väliin, on riittävä osoittamaan jokaiselle ihmiskohtalon vaihtelevaisuuden. Ihmeelliseltä tuntuu, että miljoonien hallitsijan serkku ja lanko muutamia viikkoja ennen kuolemaansa tunnustaa, että hänen koko elämänsä, pieninkin osa siitä, on ollut kaunista. Ja kuitenkin sisältyy siihen Venäjän verinen vallankumous, synkkiä päiviä sen jälkeen — sellaisia, jolloin saa samalla hetkellä tiedon kahden veljen ja kahden serkun teloituksesta —, taloudellista ahdinkoa, jolloin 95 % alennuksella on myytävä rakas rahakokoelma — aikoinaan oli Krimillä tehty kuukausimääriä kestäviä kaivauksia sen lisäämiseksi —, ulkonaista ja sisäistä vaikeutta. Tällaisen elämän, velvollisuuden ja sitovien perinteiden täyttämän alkupuolen ja persoonallisen vapauden leimaaman loppupuolen kuvaavat silmiemme eteen yllämainitut teokset, joiden läpikäyvänä piirteenä on rehellinen ihmisyys.

Niistä monista henkilöhahmoista, jotka suuriruhtinas Aleksanteri vyöryttää eteemme, on yksi, jolla voi huomispäivän historiassa olla merkitystä. Se on Romanovien istuimen laillinen perijä, suuriruhtinas *Kirill*, joka St.-Briacin pienestä kylästä Bretagnen rannikolla hallitsee näkymätöntä valtakuntaansa. Joka päivä saa hän vastaanottaa alamaisiltaan — puolimiljoonaa monarkistia ympäri maailman — raportteja, anomuksia ja valituksia. Romanoveille ominaisella sitkeydellä ja fatalismilla hän odottaa, milloin heiluri palaa vasemmalta ääreltä yhtä kauas oikealle. Hän, joka kerran Japanin sodassa neljän muun kanssa pelastui Petropavlovsk'in räjähdyksestä kahdeksansadan miehen hukkuessa ja v. 1919 vaimonsa ja pikkutyttärensä kanssa pääsi pakoon Suomenlahden yli bolshevikkien seuratessa kintereillä, uskoo, että kohtalo on säästänyt hänet suurta tulevaisuutta varten. Ja jos historian kulku on hidasta, tulee valtaistuin ehkä hänen poikansa osalle . .

E. M.

Olga Knopf: **»Konsten att vara kvinna».** Englanninkielestä ruotsintanut Hilda Holmberg. Söderström & C:o 1934.

»Naisena olemisen taito» on psykologinen tutkimus, monipuolisesti koulitun, harvinaisessa määrin terveesti tajuavan lääkärin kirjoittama. Mutta ennenmuuta tähtää kirjan kokoonpano käytännölliseen elämään, naisen omaan elämään nykyisessä yhteiskunnassa. Nykyisen psykologian — myös psykiatrian — kaikin tarjoamin keinoin se tähtää naisen opastamiseen hänen korkeimpaan ja eheimpään toteutumismuotoonsa. Tri Knopf'in peruskatsomus näet on se nykyajan naisilla sentään melko harvinainen kysymyksen ratkaisupohja, että nainen, nimenomaan naisena, *ei* miehen kanssa vallasta taistelevana ja *hänen* tehtäviään täyttämään tavoittelevana olentona, kantaa olemuksessaan jotain omalaatuista ja kokonaista ihmisarvon laatua. Tämän, naisen »idean», toteuttamista tahtoo kirjoittaja etsiä ja harvinaisella psykologin syvällisyydellä ja terävänäköisyydellä hän sen kirjassaan luokin lukijansa tajuttavaksi.

Psykologisen katsomuksensa eri kohdista, ehkäpä kokonaisuudestakin voisi kenties teoreettisesti paljonkin puhua, mutta haluamme siitä tässä pidättyä, semminkin, kun kirjailija on teoksensa kirjoittanut todella käytäntöä varten ja nimenomaan naisille. Sitäpaitsi kirjan peruspohjan näemme varsin hedelmällisenä ja oikeana, että voimme luottaa sen myös kantavan, runsaan lukijakunnan saaneena, tarkoitettuja hedelmiä. Lukekaa naiset tämä teos. Sen arvoinen se aina on!

E. R.

(Jatk. siv. 281).

Enhän voisi osoittaa vääräksi todenteolla edes, jos joku minulle väittäisi uskovansa hyvien, häntä suojelevien enkelien alituiseen läsnäoloon kanssaan. Epäilisin ehkä hieman — mutta todeta voisin vain ettei hän ole aivan samanlainen kuin kaikkein jokapäiväisin aikamme yksilö. Tieteellisesti en häntä voisi kumota. Niin on laita kaikkien ihmistä puhdassydämisemmäksi ja jalommaksi luovien uskojen ja ideaalien. Sellaisia ovat ne olleet historian aamuhämäristä lähtien, sellaisia nytkin. Omakohtaisesti löydettyinä ne rakentavat yksilöstä persoonallisuuden. Vain persoonallisuuksien olemassaolo voi taata yhteiskunnalle hyvää. Jos yksilöt ovat jaloja, ei mikään metoodi voi heitä muuttaa kauhistuttaviksi. Näin on sentään jo läpi vuosituhansien ajateltu. Kaikkiko historian tuntemat viisaat, kulttuuripiiristä toiseen, kaikkiko he, jotka tämän meille ovat valmiita opettamaan, olisivat erehtyneet ja ajatuksien vaivoista yleensä itsensä säästäneet materialistit yksinkö tuntisivat maailman perustotuudet! 20. vuosisadan suurin englantilainen filosoofi Francis Herbert Bradley nimittää aikamme materialismia metafysiikaksi, mutta koska se lausuu olemattomuusarvostelman sellaisesta, mistä se väittää mahdottomaksi tietää mitään, nimittää Bradley sitä »barbaariseksi metafysiikaksi». Vain arvojen löytäminen on filosofiaa ja vain ihmisen jalostaminen kulttuuria.

Viisauden kasvot.

Satu.

Kirj. RAUL ROINE.

Suuressa kaupungissa oli pieni työpaja erään hiljaisen kadun varrella. Tässä työpajassa valmistettiin leikkikaluja ja paperiviuhkoja, ilotulitustarpeita ja naamioita. Kisälli joka valmisti naamioita, oli oikea taiteilija ammatissaan. Eniten hänen tietenkin piti tehdä myhäileviä joulupukin-naamioita, joiden leukaan kiinnitettiin juhlava hamppuparta. Mutta merkillisen paljon piti myös kaavailla kaikennäköisiä rujoja ja irvisteleviä kasvoja.

Lopuksi kisällimme kyllästyi noihin typeriin naamioihin ja siksipä hän kaavailikin kellervästä silkistä Viisauden kasvot.

Tuolla naamiolla oli korkea, puhdas otsa. Sen piirteet huokuivat jaloutta ja syvää mietteliäisyyttä. Kisälli olikin työhönsä tyytyväinen, mutta työpajan mestari arveli, että sitä mahtoi olla vaikeata saada kaupaksi.

Arvelu pitikin paikkansa, sillä kellervä silkkinaamio sai virua lelu- ja naamiotarvekaupan hyllyllä kokonaista kaksi vuotta. Mutta kolmantena vuotena tuli kauppaan muuan hieno, oppinut herra, joka päivät päästään tapasi istua lukukammiossaan. Hän oli kuitenkin sattunut rakastumaan, oli mennyt kihloihin ja nyt hänen morsiamensa tahtoi, että heidän piti mennä naamiohuveihin.

Oppinut herra osti silkkinaamion ja se joutui nyt juhlahumuun, suureen, värikkäin lampuin valaistuun saliin. Täällä kaikui musiikki, tanssittiin, naurettiin ja hulluteltiin oikein sydämen pohjasta. Täällä näki jos jonkinlaisia päitä ja kasvoja, hullunkurisia, hilpeyttä herättäviä.

Silkkinaamio oli niin tuiki erilainen kuin muut. Ja mitä pitemmälle yö kului, sitä enemmän se herätti huomiota. Nuo juhlavan vakavat kasvot, ne olivat jotakin aivan vastustamattoman koomillista.

— Hoh-hoo, hoh-hoo! Sonninpäät möyrysivät, lehmänpäät mölisivät, aasit kiljuivat ja metsäkarjut karjuivat. Faunit, nymfit, pöhönenäiset, punanenäiset ja pitkänokkaiset nauraa holottivat. Mutta nuo kellervät kasvot pysyivät vakavina ja mietteliäinä. Hoh-hoo! Tämä oli jotakin ennenkuulumatonta. Oppineen herran ja hänen morsiamensa niskat tungettiin täyteen konfekteja. Heidät kiedottiin serpentiininauhoihin. Sanalla sanoen: kellervä naamio herätti niin suurta huomiota, että heidän piti lähteä pois . . .

Kotimatkalla, parivaljakon vetämissä vaunuissa, sai nuori morsian hysteerisen kohtauksen. Hän nyyhkytti, kuivasi välillä kyyneleitään ja hoki monet kerrat:

— Tuollainen, juuri tuollainen sinä olet kuin tuo sinun naamiosikin!

Ja kun saavuttiin morsiamen kotiportille, irroitti tuo nuori, hemmoteltu tyttö kihlarenkaan nimettömästään, ja ojensi sen sulhaselleen sanoen:

— Tuossa on, ota pois, minä en tahdo nähdä sinua enää koskaan!

Oppinut herra tuli tietenkin hyvin järkytetyksi ja koska tämä kaikki oli kellervän silkkinaamion syytä, niin raotti hän vaunujen ikkunaa ja viskasi pahennuksen herättäjän ulos pimeään yöhön.

Tuuli tarttui naamioon, riepoitteli sitä hetken sinne ja tänne ja lennätti sen lopuksi puiston penkillä makaavan, elämän hylkäämän miehen kasvoille. Elämän hylkäämä otti kiitollisena tuulen lahjan vastaan ja kiinnitti sen kuminauhalla kasvoillensa.

Mutta aamulla, kun mies läksi liikkeelle, herätti hän kaikissa vastaantulijoissa ensin kummastusta, sitten naurua. — Viis naurusta, tuumi elämän hylkäämä ja aloitti taas tavallisen kulkunsa: kulki paikasta paikkaan kysyen työtä. Työtä hän ei saanut, joka paikassa hänelle vain naurettiin, jotta vedet tippuivat silmistä. — Viis siitä, tuumi mies, kulki kulkemistaan ja loppujen lopuksi hänelle kävi hyvin.

Hän joutui suuren sirkuksen pönäkän tirehtöörin puheille. Tirehtöörikin nauroi, jotta maha tutisi nähdessään nuo kuolonvakavat kasvot. Sitten hän taputti miestä olalle sanoen:

— Kyllä vaan, kyllä te saatte paikan, teistähän tulee maanmainio klovni.

Ja niin tuli elämän hylkäämästä miehestä maanmainio klovni. Hänen ei tarvinnut tehdä muuta kuin olla vaan, astua tipsutella sahajauhoareenalle ja näyttää kasvonsa, niin yleisö aivan ulvoi naurusta.

Miehellemme koittuivat nyt lihavat päivät. Hänestä paisui niin suuri pohatta, että hän ajoi nelivaljakolla, siroitti kuparilantteja kaksin käsin kahden puolen tietä ja huusi:

— Pois tieltä kaikki te elämän hylkäämät!

Mutta koska kaikella on aikansa, niin on se kuuluisilla klovneillakin. Kerran, kun oltiin merimatkalla, riuhtaisi tuuli naamion miehemme kasvoilta ja sillä hetkellä hänestä tuli taas puistonpenkillä nukkuja, eräs elämän hylkäämistä.

Tuuli lennätti silkkinaamion höpsön erakon saareen. Höpsö erakko oli tiedemies ja ratkaisi kysymystä, miten suuria, tahi miten pieniä enkelit ovat. Hän haki heitä suurennuslasilla joka paikasta, sillä hän ei jaksanut käsittää, että enkelithän ovat henkiä.

Kymmenen vuotta oli höpsö erakko touhunnut suurennuslaseineen, mutta ei ollut vain nähnyt enkeleitä. Lopuksi hän tuli ajatelleeksi, että enkelit olivat niin pieniä, ettei heitä voimakkaimmallakaan suurennuslasilla näe. — Niinhän se onkin, enkelit ovat niin tuiki pieniä, että heitä mahtuu ainakin biljoona kappaletta yhdelle ainoalle nuppineulan nupille, päätteli erakko.

Kun uhraa kymmenen vuotta ja lopuksi keksii näin valtavan totuuden, niin pitäähän se kaikin mokomin kuuluttaa maailmalle. Siksipä erakkokin läksi saarestaan, mutta tuulen tuoman naamion hän pani kasvoilleen pysyäkseen tuntemattomana.

No erakko tuli suureen kaupunkiin, meni oppineitten saliin, nousi kateederiin ja piti sieltä jylhällä äänellä esitelmän enkeleitten koosta. Pitkäpartaiset, viisaat professorit vetivät suunsa hymyyn, mutta kuinka ollakaan — esitelmänpitäjän viisautta henkivät kasvot ja hänen jylhän vakuuttava äänensä saivat kuulijakunnan lumotuiksi. Professorit haroivat partojansa ja nyökyttivät lopuksi hyväksyvästi päitään. Ja niinpä heillä seuraavana päivänä olikin kuulutettavana uusi, suuremmoinen totuus.

Erakko palasi tyytyväisenä takaisin saareensa, mutta naamion hän heitti tuulen vietäväksi. Tuuli kuletti naamion hiekkalajällä leikkivien pikkutyttöjen piiriin.

He olivat jo leikkineet häitä, ristiäisiä, jopa hautajaisiakin. Mutta nyt, kun naamio lehahti heidän keskeensä, päättivät he leikkiä Viimeistä tuomiota.

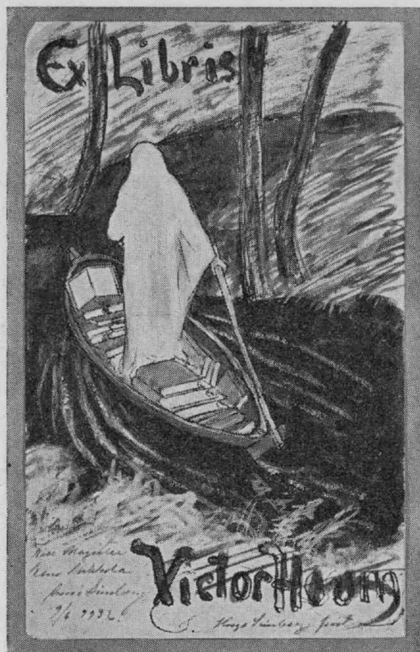
Pisin tytöistä kiinnitti naamion kasvoilleen, istui hiekkaläjän huipulle ja antoi merkin enkeli Mikaelille. Mikael tyyttäsi Viimeisen tuomion pasuunaa. Kuolleet kömpivät ylös haudoistansa ja erehtymätön Viisaus jakoi heidät kahteen laumaan, toiset oikealle, toiset vasemmalle siivelleen . . .

Siihen se leikki sitten päättyi. Naamio jäi virumaan hiekkaläjälle, josta muutamat poikaviikarit löysivät sen. Puhalsi mainio leijatuuli ja pojat tekivät siitä leijan. Taas sai tuuli naamion haltuunsa, mutta tällä kertaa se ei enää lennättänyt sitä ihmislasten käsiin. Leijalanka katkesi ja silkkinaamio katosi ylös taivaan pilviin ja pääsi ikuisen viisauden asuinsijoille.

Helsinki 1934. K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

Pohjatuulen I kilpailu.

Ratkaisu.

»Suvituulessa» julistetun Hugo Simbergin johtaja Victor Hovingille valmistamien exlibristen järjestyskilpailun ratkaisu on seuraava:

Hugo Simberg on tehnyt merkit siinä järjestyksessä, joka selviää oheenliitetyistä kuvista, siis ensiksi luonnoksen, sitten puupiirroksen ja lopuksi etsaukset. Johtaja Victor Hovingin ilmoituksen mukaan on Simberg tehnyt puupiirroksen jo v. 1896, jolloin johtaja Hoving ulkomaanmatkalta palattuaan aloitti työskentelynsä isänsä kirjakaupassa Viipurissa. — Aiheen käsittelyn yksinkertaistuminen ja lisääntyvä tyylittely osoittaa järjestyksen.

Kukaan ei ole osannut ratkaista tehtävää täysin oikein, joten ensimmäistä palkintoa emme voi jakaa.

II palkinnon, Pohjatuulen v. 1935 vuosikerran, saa *Niilo N. Virtanen*, os. Mattilan pysäkki, Kotiranta.

III palkinnon, puolivuosikerran, saa *Niilo Syrjä*, os. Santahamina, Merilentoasema.

Lehdessämme on pyydetty tilaa seuraavalle:

»*Mielipiteeni on se, että taidekoulutus tällä hetkellä on täysin ala-arvoista. Jos koulussa kylvetään myrkkyä taiteilijan sieluun ei se hevillä sieltä pois lähde.*»

Ylläolevat kuvanveistäjä Väinö Aaltosen sanat (Eino Mikkolan kirjoituksessa Pohjatuulen 17. n:ssa) ovat herättäneet huolestumista allekirjoittaneissa, Suomen Taideyhdistyksen Koulun oppilaissa.

Kaiken kunnioituksen kun annamme Väinö Aaltosen taiteellisille saavutuksille, niin myös rohkenemme — me Suomen tuleva taiteilijapolvi — vaatia selitystä otsikossa oleville asioille, sillä emme uskoisi velvollisuudentuntoisen suurmiehen heittävän julkisuuteen näin »ala-arvoista» mainesanaa »taidekoulutuksesta tällä hetkellä» *ilman erikoisen päteviä syitä.*

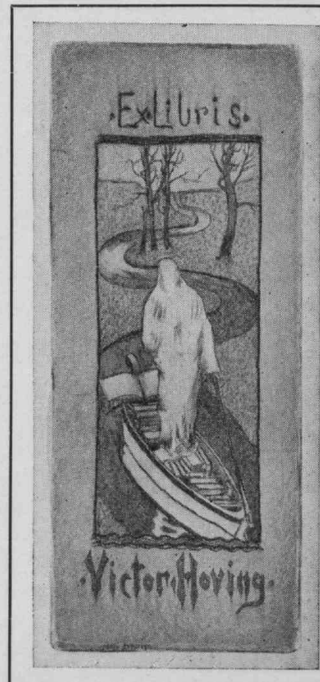
Omasta puolestamme emme saa kuvanveistäjä Aaltosen lausunnosta varmaa käsitystä, tarkoittaako hän koulujemme traditionaalista opetusmenetelmää. vaiko opettajistoa, mutta haluamme heti vastata ilman sarvia ja hampaita siihen.

Jos kuvanveistäjä Aaltosen arvostelu kohdistuu opetusmenetelmäämme, emme voi olla lausumatta ihmettelyämme, sillä useimmat maamme taiteilijat m.m. Väinö Aaltonen itse ovat saman akateemisen oppijärjestelmän avulla, omien persoonallisten ponnistustensa ohessa, päässeet tuloksiinsa. Siksi meidänkin luottamuksemme perustuu siihen mitä vankimmin.

Jos otsikkonaoleva loukkauksenvivahteisuus kohdistuu Suomen Taideyhdistyksen Koulun opettajistoon torjumme sen jyrkästi.

Perusteluiksi seuraavaa:

Kuten Väinö Aaltonen varmaan tietää ovat koulumme sisäänpääsyvaatimukset jo ankarat: taiteelliseen herkkyyteen kiinnitetään erikoista huomiota, sillä emmehän me kouluun tule taiteellisia vaistomuksia oppimaan, vaan niitä tarkistamaan. Tämän enempää ei meidän tarvinne puuttua opettajiston suhtautumiseen taiteen henkiseen puoleen. Onhan selvää, ettemme voi henkeä opettajilta vaatia sitä kun ei kerta kaikkiaan — meidän käsityksemme mukaan — voi toisen käteen tai sieluun opettaa, vaan me ymmärrämme, että kunkin taideoppilaan on itse, omakohtaisesti, koetettava taistella selvyys taiteen henkisestä probleemista.

Mitä teknilliseen opetukseen tulee niin vakuutamme, että se tapahtuu mitä asiallisimmalla tavalla. Meidän on pakko myöntää, että opettajat kunkin oppilaan työn ääreen saavuttuaan, eivät suoralta kädeltä lausu »myrkyttävää» arvosteluaan siitä, vaan ottavat aina ensin selvää mihin oppilas on pyrkinyt ja vasta tähän perustavat he ohjauksensa.

Koska opetus tapahtuu mitä asiallisimmalla tavalla, niin tunnemme loukkaantumista kuvanveistäjä Väinö Aaltosen sanojen johdosta.

Pyytäisimme kaiken edelläolevan vuoksi Väinö Aaltoselta *syitä* »tappavaan» arvosteluunsa, koska asia juuri allekirjoittaneita koskee mitä vakavimmin.

Suomen Taideyhdistyksen Koulun oppilaat.

Nähnyt. *Väinö Aaltonen.*

POHJATUULI

1935

tarjoaa toisen vuosikertansa tilattavaksi

»Sulosäveltä tuulten suvisten
jo kyllin kansamme kuuli.
Puhu meille jo tuttu pohjoinen,
tule jälleen Jäämeren tuuli,
niin että kun vaaran päivä saa
ja kun kohtalon hetki koittaa,
sinun torves kutsuva kajahtaa
ja rivimme yhtehen soittaa.»

V. A. Koskenniemi

Lehtemme ilmestyy kansallisella pohjalla. Se tuo osansa työhön, jota suomalainen kulttuuriväestö tekee maansa hyväksi. *Pohjatuuli* tahtoo täyttää yleistajuisen suomalaisen sivistyslehden paikan. Sellaisena on sen ainoana päämääränä elämänarvojamme säilyttämään tähtäävä työ eikä pelkkä taistelu. Se lähtee katsomuksessaan seuraavan ajatuksen pohjalta: Arvokasta on vain se, mikä kohottaa inhimillistä puhtaammaksi, mikä lujittaa hänen siveellistä voimaansa. Sillä eikö kulttuuri lopultakin ole vain siveellisesti raakalaistasoa ylevämpi yhteiskunnallinen ja yksilöllinen elämä? Tai eikö jokainen elämämme probleemi, yhteiskunnallinen ja jokapäiväinen toimintammekin aina ole pohjaltaan moraalinen kysymys —? Nämä ajatukset lähinnä ovat lehtemme ilmestymisen perustana.

Kautta maailman käy valtava henkien taistelu. Kaikkialla pyritään epäselvyydestä selvyyteen, kaaoksesta kosmokseen. Tässä taistelussa tahtoo *Pohjatuuli* olla mukana, ajan tulkkina, elimenä, jonka avulla jokainen ajatteleva suomalainen voi tuoda esiin näkemyksensä nykyhetken ja tulevaisuuden vaatimuksista. Samalla se pyrkii hahmottelemaan sitä aatteellista taustaa, jota vastaan nähtyinä päiväntapahtumat joutuvat oikeaan valaistukseen.

Pohjatuulen toimitus: *Eino Mikkola* vastaava toimittaja, *Erkki Rantalainen* toimitussihteeri, sekä *I. M. Varoma* taloudenhoitaja. Lehden toimiston osoite on *Helsinki, Aleksanterinkatu 19*, puhelin 32 510.

Pohjatuuli tulee v. 1935 ilmestymään säännöllisesti kaksi kertaa kuukaudessa. Vuosikerta maksaa Smk. 48: —, 1/2 v. Smk. 30: —, 1/4 v. Smk. 20: —. Ulkomaille maksaa Pohjatuuli Smk. 75: —.

HELSINKI 1934 . K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO O.-Y.